ISSN 0463-6309

Moteris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1988 I
5-6 rugsėjis gruodis

TURINYS

J. Vaišvilaitė	Stella Maris (eil.)	4
S. Vilkauja	Karalienė Barbora	4
G. Krivickienė	Mano kelias į Baltuosius Rūmus	7
N. Kulpavičienė	Menas ir moteris	10
V. Kleivienė	M. Pečkauskaitės laidotuvės	15
M. Babickienė	Pirmosios kregždės	17
P. Orintaitė	Mokytojas — pirmaeilis veiksnys	19
• Knygos	A. Rūta — Knygų apžvalga	21
	M. Spence — Larnacho pilis	22
	J. Kaributas — Dar apie Rūtą Lee	23
• Atsiųsta paminėti		24
• Moterys pasaulyje		25
• Organizacinė veikla	S. Pusdešrienė — Praeitis-Ateitis — Dabartis	28
• Lietuvoje		32
• Sąjūdis		34
• Pabaiga		37

ILIUSTRACIJOS

* * *	Aušros Vartų Marija	4
* * *	Karalienė Barbora	5
H. Leibovičius	Barbora Radvilaitė	5
T. Van Tulden	Barbora Radvilaitė	6
* * *	Barbora Radvilaitė	6
R. Bonheur	Arklių prekyvietė	10
E. Carr	Indėnų bažnytėlė	11
S. Valadon	Autoportretas	11
B. Morisot	Valgomasis kambarys	12
P. Modersohn	Mergaitė su kate	13
G. O'Keeffe	Natiurmortas	14
K. Kollwitz	Prieglauda	14
V. Černiauskaitė	Vilnietės	18
J. Pakeliūnas	Kauno rotušė	

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1988 m. Nr. 5-6 (186)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė,
L. MURAUSKIENĖ — skyr. ved.
L. SENKEVIČIENĖ — administratorė, R. STABAČINSKIENĖ — ekspeditorė

L E I D Ž I A KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA
Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada
Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6
Prenumerata metams $10.00, garbės prenumerata $15.00, vieno numerio kaina — $1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.
Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1988 m. Nr. 5-6 (186)
Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

moteris

1988 5-6 (186)

J.E.
LIETUVOS KARDINOLAS
VINCENTAS SLADKEVIČIUS

VILNIAUS VYSKUPAS
JULIJONAS STEPONAVIČIUS ROMOJE
PO ŠVENTIMŲ
SVEIKINA
NAUJĄ VYSKUPĄ AUDRĮ BAČKĮ

AUŠROS VARTŲ MARIJA

JUZĖ VAIŠVILAITĖ

STELLA MARIS

Tartum žvaigždė ant jūrų,
Tu spindi skliaute,
žydi mistiška rožė
tarp gilių vandenų,
Stella Maris.

Tartum laivas šviesos,
Tu plauki vandenim,
ir, sustojus akiratyj
mus namoli kvieti,
Stella Maris.

Stebuklingoji rožė,
jūrininkų aušrine,
į taikos vesk mus krantą
iš audrų ir klaikumo,
laive, kupina meilės,
tartum žvaigždė ant jūrų —
Stella Maris.

KARALIENĖ BARBORA

(1520-1551)

S. VILKAUJA

Be pirmosios ir vienintelės Lietuvos karalienės Mortos Mindaugienės (1262 m.), mūsų istorijoje randame ir daugiau vainikuotų karalienių, bet jau Lietuvos ir Lenkijos sujungtoje valstybėje. Vieną iš tokių verta paminėti karalienę Barborą (1520-1551). Seniau ne vienam kildavo mintis, kodėl mūsų istorijoje ji yra vadinama Barbora Radvilaite, t.y. savo mergautine pavarde, nors tapdama karaliene, ji buvo jau net du kartu ištekėjusi. Atsakymas turbūt yra vienas: mat lenkai savo istorijoje ją visur vadina Barbara Radziwilluwna.

Karalienė Barbora buvo kilusi iš garsios Lietuvos didžiūnų Radvilų giminės. Ji buvo hetmono Jurgio ir Barboros Radvilų dukra. Ji gimė 1520 m., o mirė 1551 m. Dar tik 18 m. būdama, ji ištekėjo už daug vyresnio Trakų vaivados Stanislovo Goštauto, kuris po ketverių metų vedybinio gyvenimo mirė. Tada Barbora Radvilaitė-Goštautienė, tapusi našle, sugrįžo į Vilnių ir apsigyveno pas savo motiną.

Radvilų šeimos rūmai buvo netoli žemutinės Vilniaus pilies, kur dažnai iš Krokuvos atvažiuodavo, o kartais ir ilgiau pagyvendavo L.D.K. Žygimantas Augustas (1520-1572), vėliau tapęs karaliumi. Ž. Augusto žmona Elzbieta Habsburgaitė irgi buvo mirusi. Taip abu jauni našliai susipažino. Tuomet juodu dažnai susitikdavo, o jis pradėjo pas ją ir slaptai lankytis. Istorijoje randame, kad ji buvusi labai graži, o tai galima matyti iš jos portreto, kurį nupiešė nežinomas viduramžių dailininkas ir kuris yra dar ir dabar Olesko pilies muziejuje Krokuvoje.

Net ir rašyt. P. Babickas savo knygoje ,,Gražioji Lietuva'' (lietuvių, anglų ir ispanų k.), išleistoje 1958 m. Čikagoje, tarp daugybės paveikslų yra įdėjęs ir karalienės Barboros portreto nuotrauką, prie kurios yra toks prierašas:

,,Barbora Radvilaitė, Lietuvos ir Lenkijos karalienė,

KARALIENĖ BARBORA

karūnuota 1550 metais, buvo gražiausia tų laikų moteris Europoje.''

Visi Barboros giminės susirūpino ta jų paslaptinga meile, nes pasklido gandai, jog Ž. Augustas pas ją pradėjo lankytis, kai dar buvo gyva jo pirmoji žmona. Yra užuominų, kad net buvo uždrausta juodviem susitikti. Ypatingai tai labai pergyveno jos brolis M. Radvilas Rudasis ir pusbrolis M. Radvilas Juodasis. Taip vieną kartą, užtikę Ž. Augustą pas Barborą, jie sukėlė triukšmą, bet ten pat rūmuose buvo ir kunigas, kuris juodu tuoj sutuokė.

Tada prasidėjo didžiausi ginčai, nes tomis slaptomis jų vedybomis buvo nepatenkinti Krokuvos lenkų ponai, o taipgi ir jo tėvai: karalius Žygimantas Senasis ir karalienė Bona (Sforza).Karalienė buvo kilusi iš Italijos. Jos motina buvo Neapolio karaliaus duktė, o tėvas — Milano kunigaikštis. Istorijoje rašoma, kad ji buvusi labai išmokslinta moteris, bet nekentė abiejų, savo marčių ir stengėsi jų vedybas išardyti. Karalienė Bona dalyvavo ir politikoje, o ypač tada, kai pradėjo karalius sirgti. Ji net rūpinosi, kad Lietuvos Didžioji Kunigaikštija neatsiskirtų nuo Lenkijos karalystės. Bet svarbiausias jos gyvenimo tikslas buvo — savo sūnų Žygimantą Augustą įsodinti į karaliaus sostą.

Ž. Augustas nenusileido jų užgaidoms. Tuoj po vedybų jis Barborą apgyvendino Dubingių (netoli Vilniaus) ežero saloje esančiuose rūmuose, o pats išvažiavo į Krokuvą. Karalienė Bona greitai paspruko į Varšuvą, kad nereikėtų susitikti su marčia. Taip juodvi niekad nesusitiko ir viena kitos nematė, nors prieš Barboros mirtį Bona parašė laišką, kad pripažįsta ją savo marčia.

Ž. Augustas iš karto pareikalavo, kad visi pripažintų jo vedybas ir kad Barbora būtų vainikuojama karaliene. Jis pats, dar būdamas tik 10-ties metų berniukas (1530 m.), karalienės motinos pastangomis Krokuvoje jau buvo vainikuotas karaliumi. Lenkai nesutiko jos vainikuoti karaliene, nes kai kurie iš jų bijojo, kad Radvilų giminė neįsigalėtų karalių soste. Kiti buvo nepatenkinti (ypač karalienė Bona), kad Barbora buvo kilusi ne iš karališkos šeimos.

Kai 1548 m. mirė karalius Žygimantas Senasis, tai Žygimantas Augustas tapo Lietuvos ir Lenkijos valdovu. Tuomet jis parsivežė Barborą iš Dubingių į Krokuvą ir jau daug griežčiau pradėjo reikalauti, kad Lenkijos seimas pripažintų jo vedybas. Tos derybos tęsėsi beveik dvejus metus. Net dovanomis ir pažadais vis dėlto Ž. Augustui pasisekė patraukti savo pusėn daug lenkų bajorų. Pagaliau visi pripažino Barborą jo

H. LEIBOVIČIUS BARBORA RADVILAITĖ

žmona ir sutiko, kad ji būtų karalienė. Taip 1550 m. gruodžio 7 d. Krokuvoje Gniezno arkivyskupas iškilmingai vainikavo Barborą karaliene. Tačiau neilgai juodu džiaugėsi ta laime. 1551 m. gegužė 8d. ji mirė Krokuvoje. Lenkų metraščiuose yra rašoma, jog Ž. Augustas kaltino savo motiną, kad ji nunuodijusi abi jo žmonas. Bet buvo įrodymų, kad karalienė Barbora sirgo vėžiu. Prieš pat mirtį ji prašė, kad jos nelaidotų Lenkijoje. Kai laidotuvių procesija pajudėjo iš Krokuvos, tai Ž. Augustas raitas josios karstą lydėjo iki pat Vilniaus. Karalienė Barbora yra palaidota Vilniaus katedroje, šalia jo pirmosios žmonos. Netrukus jis pradėjo statyti Vilniuje Šv. Onos bažnyčią, į kurią turėjo būti perkeltas karalienės karstas. Tačiau tas darbas labai ilgai užsitęsė ir liko nebaigtas.

Lietuvių Eneiklopedijoje, XV t., psl. 303 yra rašoma: ,,Jaunasis Žygimantas Augustas nebuvo panašus į savo tėvą... Tik savo gilioje meilėje Barborai Radvilaitei ir slaptomis vedybomis su ja, nors ir sukėlęs didelę audrą net ir seime, Augustas buvo nuostabiai patvarus ir savo 1551 m. mirusios žmonos visą gyvenimą negalėjo užmiršti...''

Nors Ž. Augustas ir labai liūdėjo Barboras, bet 1553 m. jis vis dėlto vedė trečią kartą savo pirmosios žmonos seserį Kotryną Habsburgaitę, nes vis dar tikėjosi

T. VAN TULDEN BARBORA RADVILAITĖ

OLESKO PILIES MUZIEJUS

BARBORA RADVILAITĖ

sulaukti sosto įpėdinio. Juodu nesugyveno ir turėjo skirtis. Tada Kotryna sugrįžo atgal į Austriją.

Pats karalius Ž. Augustas mirė 1572 m. liepos 7d., palaidotas Krokuvoje. Su jo mirtimi užsibaigė Gediminaičių dinastija Lietuvoje ir Lenkijoje. Istorikas Z. Ivinskis L. E., XV t., psl. 291 apie tai taip rašo: ,,Beveik du šios dinastijos šimtmečiai yra laikomi Lenkijos istorijoje politiniu ir kultūriniu atžvilgiu vienais iš šviesiausių...'' Kiti istorikai tą laikotarpį vadina net aukso amžiumi.

Karalienės Barboros gyvenimas, jos grožis, meilė ir netikėta mirtis ilgai išliko žmonių atmintyse. Tuoj apie ją pradėjo kurti ir įvairias legendas. Jos vardas dar ir dabar yra jungiamas su Vilniuje Aušros Vartų Marijos paveikslu. Kai kurie meno žinovai tvirtina, kad tas paveikslas buvo nupieštas nežinomo dailininko paties karaliaus Žygimanto Augusto pageidavimu iš karalienės Barboros portreto.

Praėjusiais metais spaudoje teko skaityti, jog Vilniuje užsibaigė kelerius metus užsitęsęs Aušros Vartų koplyčios atnaujinimo darbas. Viskas buvo išvalyta ir naujai perdažyta. Net ir Marijos sidabrinis drabužis, kurį sukūrė nežinomas Vilniaus auksakalys buvo irgi švarutėliai nublizgintas. Žmonės, kaip ir visuomet, lanko Aušros Vartų Koplyčią, o ypač turistai. Ne vienam iš jų ir vėl kyla klausimas: ar tikrai paveiksle Marijos veidas yra karalienės Barboros? Šia proga spaudoje pasirodė meno kritikų straipsnių. Kai kurie iš jų buvo nuvažiavę į Krokuvą ir matė karalienės portretą. Sugrįžę jie tvirtino, kad veido bruožai tikrai yra panašūs. O kai iškilo klausimas, kodėl Aušros Vartų Marija

MANO KELIAS

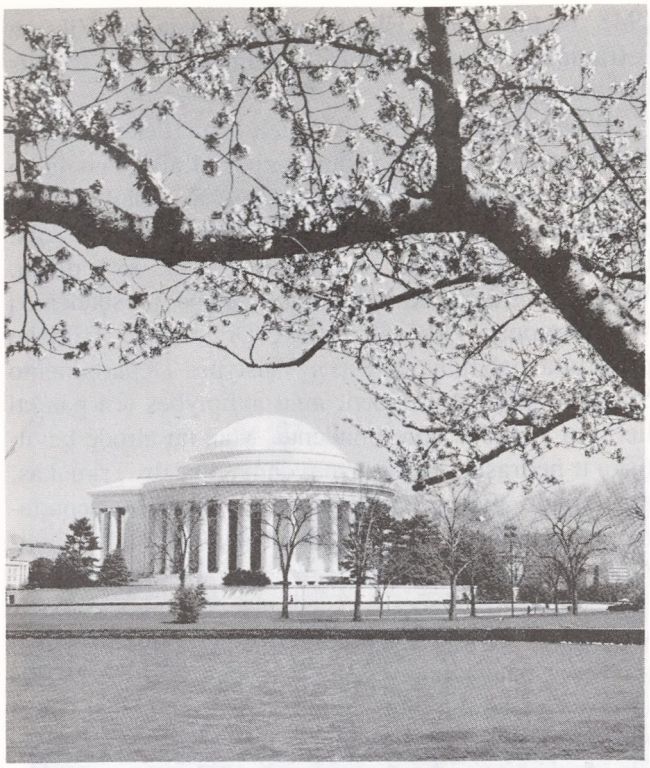
Į BALTUOSIUS RŪMUS

GRAŽINA KRIVICKIENĖ

Nemokėdama skaityti nei rašyti, jau žinojau daug dainų ir pasakų, nes girdėjau iš tėvų pasakojimų apie didingą Lietuvos praeitį vėliau apie rusų draudžiamą lietuvišką spaudą. Mačiau tėvų džiaugsmą Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir liūdesį 1920 metais lenkams užgrobus Lietuvos sostinę Vilnių. ,,Jie išplėšė Lietuvos širdį'', nuliūdusi kalbėjo motina. Pasakojimai apie vyresnės klasės mokinį Vincą Dovydaitį, kuris būdamas savanoriu žuvo kovoje dėl Vilniaus, man padarė didelį įspūdį.

Metai bėgo. Žvelgiau į save kaip būsimą tautosakininkę. Pirmiausia užrašiau paprastą dainelę: ,,Buvo boba Vilniuje...'', nes ji man atrodė reikšminga tuo, kad minimas Vilnius. Nuo to laiko, niekeno neraginama, pradėjau užrašinėti lietuvių liaudies dainas.

Tačiau gyvenimo kelias pasuko kita kryptimi. Baigiau Prancūzijoje Grenoblio universitetą — Teisių fakulteto, komercijos institutą. Grįžusi Lietuvon,

JEFFERSON PAMINKLAS

gavau Finansų ministerijoje prancūzų kalbos korespondentės darbą. Už poros mėnesių buvau paskirta, pradėto leisti ekonominio biuletenio ,,Les Informations Economiques de Lithuanie'', techniškąja redaktore. Reikėjo ne tiktai išversti į prancūzų kalbą tinkamus straipsnius, bet taip pat surinkti naujausias žinias liečiančias Lietuvos ekonomiką, sugrupuoti, perrašyti mašinėle, ,,Spindulio'' spaustuvėje tikrinti korektūrą, bei išsiuntinėti mėnesinius biuletenius į Prancūziją, Belgiją ir kitus prancūziškai kalbančius kraštus, vesti tais reikalais susirašinėjimus (atsakingas redaktorius buvo Dr. K. Sruoga).

Tokia buvo pradžia mano kaip korespondentės karjeros nuvedusios net į Baltuosius Rūmus.

Nepriklausomybę atgavusi Lietuva, sparčiai žengė kultūrinėje ir ekonominėje srityse. Tačiau lietuvių tautą palietė didžiulė, pragaištinga sovietų okupacija, po jos sekė — nacių. 1944 metais pasitraukėme į Vakarus.

Vokietijoje, prancūzų užimtoje zonoje, gavau darbą prie okupacinės prancūzų valdžios, D.P. reikalams įstaigoje; buvau paskirta socialinio skyriaus viršininke. Čia teko atlikti nemaža susirašinėjimų įvairiais klausimais, ruošti savaitinius pranešimus, rūpintis socialiniais įvairių tautybių žmonių reikalais. Tačiau ilgėdamasi Lietuvoje likusios motinos, kiek galėdama užrašinėjau prisimindama motinos dainuotas dainas, ir

---

be kūdikio ir kodėl jos veide toks gilus liūdesys, yra spėjama, kad gal todėl, nes lenkų 16 a. metraščiuose yra parašyta, jog karalienė Barbora pagimdė pirma laiko kūdikį.

Karalienės Barboros gyvenimu susidomėjo ir mūsų rašytojai. Štai dar nepriklausomais laikais Lietuvoje Maironis pradėjo rašyti apie ją dramą, bet nebaigė. Taipgi prof. Balys Sruoga rašė dramą, bet irgi nebaigė. išeivijoje prof. J. Grinius parašė dramą, bet neteko girdėti, kad būtų kur nors suvaidinta. Tik pokario metais Lietuvoje rašyt. J. Grušo drama teatre išvydo rampos šviesą. Karalienės Barboros vaidmenį atliko talentinga ir pasižymėjusi aktorė Rūta Staliliūnaitė.

O vis dėlto išeivijoje vertėtų pamatyti tą dramą, nes taip trūksta vaidinimų. Ypač dabar, kai mūsų patyrę kai kurie režisieriai su savo kolektyvais jau pastato ir sudėtingesnius istorinius veikalus.

1948 metais buvo išleista mano knyga su Viktoro Petravičiaus iliustracijomis: ,,Dainos, Vieux Chants Lithuaniens''.

1950 metais atvykus į JAV, tiek vyrui, tiek man, teko dirbti įvairius pasitaikiusius darbus. Laiks nuo laiko parašydavau kokį straipsnelį į lietuviškus laikraščius, daugiausia lietuvių tautosaką liečiančiais klausimais. Užrašydavau, progai pasitaikius, vieną, kitą dainą. Vyrui gavus darbą Kongreso bibliotekoje, persikėlėme į Washingtoną. Vliko pirmininko Dr. Antano Trimako paraginta pabandyti nueiti į Valstybės Departamento Spaudos skyrių pakalbėti, apie galimybes ten patekti lietuvių spaudos korespondente. Man tai atrodė bevil-tiška ir nedrąsu. Tačiau, manydama, kad dr. Trimakas, apie mano galimą atsilankymą į Valstybės Departamento spaudos skyrių, bus pakalbėjęs su tinkamu pareigūnu, nuėjau.

Priėmusiam mane savo kabinete Spaudos skyriaus viršininko pavaduotojui, Joseph Reap, pasakiusi savo pavardę paaiškinau, kad aš noriu būti Valstybės Departamente lietuvių spaudos korespondente. Jisai nustebęs į mane pasižiūrėjo ir paklausė, dėl ko aš noriu čia būti korespondente, ką aš veikiu? Paaiškino, kad jis nieko apie mane nežino, kad norint tapti korespondente, reikia būti baigusiai žurnalistiką, iš spaudos darbo turėti bent pusę pragyvenimui reikalingų pajamų ir atitikti kitus nustatytus reikalavimus. Atrodė visiškai pralaimėti siekimai. Nuliūdusi pasakiau J. Reap, kad man nieko nelieka, tik eiti namo, bet staiga grįžo vilties kibirkštėlė su turimu atsineštu ginklu — Lietuvių Enciklopedija! Įgavusi drąsos atverčiau VIII tomą ir parodžiau, kad ten parašyta kokį mokslą esu išėjusi, kad esu buvusi prancūzų kalba leidžiamo biuletenio techniškąja redaktore, kad mano tėvynė Lietuva turinti 700 metų valstybingumą ir 400 metų universitetą yra jėga komunistų pavergta. Kad laiks nuo laiko rašau į lietuviškus laikraščius ir savo spaudos darbą aukoju lietuvių kultūros palaikymui. Dar pridūriau, kad esu išleidusi lietuvių liaudies dainų knygą ir dabar ruošiu kitą apie Vilniaus, mūsų sostinės miestą mininčias dainas.

Nuotaika pasikeitė. Jisai man pasakė, kad nuo dabar aš galėsiu lankyti kasdien vykstančias naujausiai gautų žinių apžvalgines konferencijas — ,,Briefings'', kurias dažnai jisai pats praveda. ,,Dabar einame'', pasakė J. Reap ir mane atlydėjo į tuo laiku vykstantį Valstybės Departamente atstovaujančių Amerikos ir kitų tautų spaudą žurnalistų sąjungos narių susirinkimą. Jisai mane jiems pristatė kaip būsimą lietuvių spaudos korespondentę, baigusią mokslus Prancūzijoje ir pasiūlė su manimi susipažinti. Tai pasakęs apsisuko ir išėjo. Aš palikau viena priešais juos stovėti. Į mane sužiuro kelių desėtkų korespondentų akys. Tylą nutraukė France Press korespondentas, paklausęs, ar aš kalbu prancūziškai! Atsakiau, kad kalbu. Tada jis kreipėsi prancūziškai:

— Kokią Lietuvą jūs atstovaujate?

— Laisvą, nepriklausomą Lietuvą.

— Bet tai yra tiktai simbolinis kraštas.

VALSTYBĖS DEPARTAMENTO KORESPONDENTAI SU DEAN RUSK, GRAŽINA KRIVICKIENE IR SALLY STEEL (dešinėje, lietuvių kilmės korespondentė iš Oklahama)

1964 METAI

— Tačiau laisvė ir krašto nepriklausomybė tai — gražiausi simboliai, taip mane mokė Prancūzijoje, atsakiau prancūziškai. Daugiau manęs niekas nekalbino. Buvusieji ten paplojo, ir aš tapau priimta į Valstybės Departamento korespondentų sąjungą. Jaučiausi laiminga, tartum kovą laimėjusi. Gavau korespondentės pasą ir lankiau apžvalgines konferencijas. Įdomesnes, ten girdėtas, žinias aprašiusi siuntinėjau Vlikui ir ,,Nepriklausomai Lietuvai''. Porą savo parašytų neilgų straipsnių, išvertusi į anglų kalbą, įteikiau J. Reap. Jis jais buvo patenkintas ir man pasakė, kad netrukus įvyks plačios apimties spaudos konferencija Valstybės Departamente, kurioje kalbės Valstybės Departamento sekretorius ir prezidentas John F. Kennedy, ir norint ten pakliūti, reikai tapti dienraščio korespondente. Paskambinau telefonu į dienraščio ,,Draugo'' redakciją ir pareiškiau, kad aš norėčiau atstovauti ,,Draugą'' spaudos konferencijoje, kurioje kalbės prezidentas. Nuo to laiko aš tapau ,,Draugo'' korespondente. Gavau Valstybės Departamento korespondetų sąjungos nario kortelę ir pasą suteikiantį teisę bet kuriuo laiku atsilankyti į šią įstaigą, dalyvauti ruošiamose konferencijose ir daugumoje priėmimų. Su nekantrumu laukiau ruošiamos konferencijos, kad išgirsčiau neperseniai išrinktą JAV prezidentą ir Valstybės sekretorių. John F. Kennedy kalbėjo gyvai, beveik žaismingai. Atydžiai klausantiem žurnalistam atsakinėjo į paklausimus. Tačiau, man jis atrodė kiek per jaunas būti šio didžio krašto prezidentu.

Buvo malonu artimiau susipažinti ir išsikalbėti su kai kuriomis korespondentėmis ir sužinoti, kad ponia Kennedy domisi bei remia įvairių sričių meną. O mes turime puikų liaudies meną! Tokios minties vedama, nuėjau į J. Reap kabinetą ir pasakiau, kad aš norėčiau tapti lietuvių spaudos korespondente Baltuose Rūmuose, nes prezidentienė Jaqueline Kennedy domisi menu, o lietuviai turi ligi šiol išlaikę savo papročius ir tyrą įvairių rūšių liaudies meną... Gal kaip nors būtų galima pabandyti? nedrąsiai paklausiau. ,,Ką!?.'' Jis labai nustebo tokiu mano noru. Kiek patylėjęs pasakė: ,,Nežinau, ar tai galėtų pavykti, bet pasistengsiu pabandyti, tačiau pirmiausia jums reikės tapti ,,Press Gallery'' (Senato — atstovų rūmų) korespondente.''

Prasidėjo nauji rūpesčiai, teko atlikti nemaža susirašinėjimų ir įvairių formalumų. Tada su Valstybės Departamento spaudos skyriaus ir ,,Press Gallery'' rekomendacijomis, galėjau paduoti prašymą tapti lietuvių spaudos korespondete Baltuose Rūmuose.

Valstybės departamento spaudos skyriaus viršininko pavaduotojo Joseph Reap patarimų ir pastangų dėka mano didysis noras išsipildė: nuo 1964 metų tapau

PATRIOTINIŲ NUOTAIKŲ KALENDORIUS IŠLEISTAS JAV IŠEIVIŲ 1916 M.

lietuvių spaudos atstove ir buvau priimta nare į Baltųjų Rūmų korespondentų sąjungą.

Tekdavo nuolat buvoti Baltųjų Rūmuų spaudos skyriuje, dalyvauti konferencijose, klausyti prezidentų kalbų, su jais sveikintis ir t.t. Progai pasitaikius, tardavau keletą žodžių, primindama Lietuvos ir jos žmonių padėtį už geležinės uždangos. Turėdavau progų dalyvauti iškilmingose inauguracijose, priėmimuose ir prezidentų išleistuvėse.

Kiek įstengdavau, rašydavau į lietuvių spaudą ne vien iš Baltųjų Rūmų, bet ir iš Valstybės Departamento bei posėdžių — apklausinėjimų Senato atstovų rūmuose.

Po 1980 metų automobilio katastrofos pasitraukiau iš Baltųjų Rūmų, o 1988 metais nebeatnaujinau savo korespondentės paso Valstybės Departamente ir ,,Press Gallery'' Senato atstovų rūmuose.

MENAS IR MOTERIS

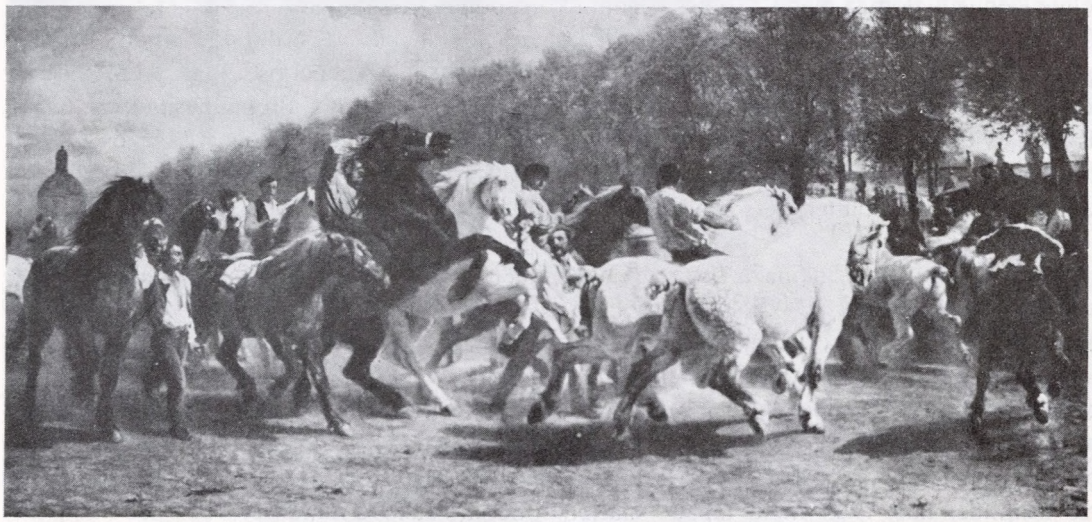
IV

NORA KULPAVIČIENĖ

(tęsinys iš Nr. 3)

Moterų menininkių istorinė praeitis visada būdavo susijusi su tam tikrais gyvenamųjų epochų pragiedruliais bei nuosmukiais, kurie pagrinde buvo susiję su moterų socialine padėtimi visuomenėje.

Devynioliktojo amžiaus moterų gyvenimas palengvėjo sąryšyje su namų apyvokos darbų mažėjimu. Kasdieninių būtinybių, kaip aprangos arba maisto atsargų, paruošimą palaipsniui perėmė dirbtuvės. Plito verpyklos, audyklos, siuvyklos, pieninės, mėsinės, kepyklos, žvakių liejyklos ir kitos įmonės, kur darbas buvo atliekamas mechanizuotai ir greitai. Taip pat dujų, elektros ir vandentiekio tinklo didėjimas prisidėjo prie pažangos kilimo; virtuvės rakandų (vyryklų, skalbiamų mašinų, dulkių siurblių ir kitų) tobulėjimas lengvino darbus namuose. Tokios permainos palietė ir šeimos sudėtį, o ypač palietė padėtį kartu gyvenančių netekėjusių dukterų, seserų bei kitų giminaičių, nes moterų darbai šeimoje pradėjo nykti. Industrializacijos plitimas padėties kitimą dar daugiau pastiprino, didėjo moterų darbo jėgos pareikalavimas bei naujų moteriškų profesijų iškilimas kaip mašinisčių, telefonisčių, sekretorių ir kitų. Moterim atsirado daugiau galimybių pasireikšti už šeimos ribų, užsidirbti ir tapti savarankiškom. Bet iš kitos pusės tokios laisvesnės moterų apraiškos visuomenėje buvo gniaužiamos puritoniškų tradicijų, kurios įsigalėjo po-revoliuciniais laikais ypač miestiečių tarpe karalienės Viktorijos laikais, nes ir ji asmeniškai buvo nusistačiusi prieš bet kokias moterų teisių lygybes. Daug kur, net ir Kanadoje, devynioliktojo amžiaus pradžioje moteris kaip asmuo įstatiminiai neegzistavo, jos reikalus privalėjo tvarkyti tik vyras, tėvas, brolis, giminaitis arba paskirtas globėjas. Jie turėjo teisę nurodyti moteriai, nežiūrint kokio amžiaus ji bebūtų, kaip tvarkyti savo gyvenimą, kur gyventi, ką dirbti, ką mokytis, iš ko pragyventi, nes jie kontroliavo ir jos asmenišką turtą. Net ir apranga buvo ,,kontroliuojama'' tik vyrų... Nuo aštuonioliktojo amžiaus vyrų drabužiai labai pasikeitė, įgavo praktišką bei patogų pobūdį, išsilaikė net iki šių dienų. Bet moterų aprangos mados visada buvo (yra ir dabar) diktuojamos ne patogumui, bet vyrų pasigrožėjimui. Dar ilgą laiką moterys buvo varginamos šimtaklosčiais ilgais sijonais, įsmaugtais liemenim, pasibaisėtinais korsetais, kurie ne tik kenkė sveikatai, bet ir ne vieną suluošino. Pradėta moterų agitacija už patogesnę bei tinkamesnę aprangą, net Amerikoje, iš vyrų pusės susilaukdavo ne tik koliojimų, bet ir lazdų; taip pat ir Anglijoje šio šimtmečio pradžioje, moterys į vagonus kraunančios anglis ir dėvinčios savo vyrų sunešiotais drabužiais, buvo

ROSA BONHEUR

ARKLIŲ PREKYVIETĖ

EMILY CARR INDĖNŲ BAŽNYTĖLĖ

* * *

skundžiamos miesto tarybai dėl ,,nepadorios išvaizdos''. Viktorinių laikų moralės saugotojai reikalavo, kad net ir sunkiausią (vyrišką!) darbą dirbanti moteris, visada atrodytų ,,moteriškai''... Garsioji menininkė Rosa Bonheur (1827-1899) privalėjo pasirūpinti iš policijos specialų leidimą vyriškų rūbų dėvėjimui, kad lankydama arklių prekyvietes galėtų netrukdoma piešti.

Plintant politinėm bei socialinėm permainom, diduomenės paniekinančios pažiūros į profesijos pasirinkimą bei iš savo darbo pragyvenimą, pradėjo nykti. Industrijos dėka stiprėjantis turtingųjų miestiečių luomas (fabrikantų, bankininkų, prekybininkų) palaipsniui pakeitė kilminguosius ir jų reikšmę bei įtaką viešame gyvenime, dažnai juos pralenkdami savo turtu bei ištaigingu gyvenimo stiliumi. Menas iki to laiko egzistavęs kaip valdomų sluoksnių galybės ir didybės simbolis, veikiamas naujų įtakų pradėjo atsipalaiduoti nuo sustingimo — demokratėti.

Besivystant smulkesnei prekybai bei įmonėm, tvirtėjo ir viduriniųjų miestiečių luomas, stengdamasis neatsilikti nuo turtingųjų. Iš to kylantis vis didesnis susidomėjimas menu skatino mažų salonų-galerijų plitimą, kas ypatingai pasireiškė Paryžiuje. Tokiom mažom galerijom, kur kūriniai būdavo išstatomi nuolatinėse parodose ir pardavinėjami publikai, labai pasinaudojo moterys menininkės. Prisitaikydamos prie to laiko mieščioniškų meno mecenatų pageidavimų, jos rado gerą rinką savo kūrybai. Tuo laiku labai padaugėjo gėlių, natiurmortų, o ypač kasdieninės buities tematikos vaizdavimas. Paryžiaus galerijose vykstančiose parodose 1835 metais dalyvavo apie 22% moterų menininkių, ir jų skaičius vis didėjo. Tiesioginis meno kūrinių pardavinėjimas pakeitė ir meno akademijų reikšmę, palikdamas jas tik mokslinėm įstaigom. Tada pradėjo vis daugiau ryškėti meno kūrinių prekybos agentų (art dealer) reikšmė, kurie įgavo labai didelę svarbą mūsų laikais.

Iš savo kūrybos galėjo pragyventi vis daugiau ir daugiau menininkių, bet tai nereiškė jų pilnutinio pripažinimo. Gariosios meno akademijos kaip Ecole des Beaux-Arts ir toliau buvo moterim neprieinamos. Menininko profesija vis dar buvo suprantama, kaip vyro profesija. Nors tuolaikinėje spaudoje ir pradėjo atsirasti užuominų apie menininkių profesijos tinkamumą moterim (jos galėjo dirbti namuose ir nuoto nenukentėavo šeimyninės pareigos), bet tai buvo tik nedrąsios užuominos...

Geresnės meno mokyklos — akademijos, jei ir priimdavo moteris, tai jų studijas ribodavo. Net ir princesė Louise, Anglijos karalienės Viktorijos duktė, kuri studijavo Londono karališkoje meno kolegijoje (įkurtoje jos tėvo princo Alberto), negavo leidimo lankyti gyvų modelių studijos. Tokiais būdais buvo varžomas meniškas moters išsimokslinimas.

Vertinant meno kūrinius, daug dėmesio būdavo kreipiama į istorinių tematikų masinių scenų vaizdavimą.

SUSANNE VALADON AUTOPORTRETAS

* * *

Nuo to priklausydavo dalinai pačio menininko sugebėjimų įvertinimas bei jo iškilumas. Neturėdamos tinkamų išsilavinimo galimybių, moterys privalėjo tenkintis ,,paprastesnėm'' tematikom, kas joms būdavo prikišama — nesugebėjimu.

Didesniuose miestų centruose veikė privačios, specialios moterim, piešimo ir tapybos mokyklos. Tačiau mokslas čia kainavo brangiai, studijuoti buvo įmanoma tik su visišku šeimos pritarimu. Į menininkės profesiją vis dar buvo žiūrima su panieka, o tose mokyklose mokslo lygis buvo žemas, todėl didesnio lankytojų skaičiaus nesulaukdavo. Daugelis tų mokyklų priimdavo tik netekėjusias moteris, ištekėjusiom ir našlėm durys būdavo dažniausiai uždarytos. Puritonų nuomone, kuri turėjo stiprią įtaką viešame gyvenime, menas nesiderino su moters orumu, ji buvo skirta kilnesniems tikslams — šeimai ir namams.

Kanadietė menininkė, garsioji šiaurės peisažų ir indėnų buities tapytoja, Emily Carr (1871-1945) atsiminimuose aprašė 1889 metų studijas San Francisko meno mokykloje, kuri buvo turgavietės ir žuvų parduotuvių nešvariame bei netvarkingame rajone.

,,Siauri laipteliai vedė į antrą aukštą. Didesnė patalpa buvo atskirta užuolaidom, kur gale stovėjo stalas apkrautas ,,natiurmortais''. Tarp suvytusių vaisių ir daržovių gulėdavo pūvantis paukštis, apsuptas musių spiečiais, skleidžiantis nemalonų kvapą.''

Tas kvapas jai visada primindavo studijų laikus. Nors šioje mokykloje studentės turėjo galimybių dirbti su gyvais modeliais, bet Emily Carr to daryti neišdrįso vien dėl kuklumo, kurį įskiepijo jos puritoniškas išauklėjimas.

Panašią tradicinės moralistų šeimos įtaką turėjo ir garsioji amerikietė tapytoja Georgia O'Keeffe (1887). Studijuodama meną 1913 m., gyvų modelių studijoje taip nepatogiai jausdavosi, kad vėliau savo kūryboje ribojosi tik augmenijos ir peisažų tapyba.

Daug žinome apie garsiuosius vyrus menininkus — impresionistus, bet beveik nieko negirdėjome, kad pirmąją impresionistų parodą Paryžiuje 1874 metais kartu su Monet, Pissarro, Sisley, Renoir, Degas ir Guillaumin kartu organizavo ir su savo kūryba dalyvavo moteris menininkė Berthe Morisot (1841-1895). Antroji impresionistų paroda 1876 metais susilaukė ,,Figaro'' laikraštyje kritiškų pastabų; ,,... Parodoje, kurią organizavo keli lunatikai, dalyvavo ir viena moteris...'' Nuo 1879 metų impresionistų parodose pradėjo dalyvauti ir Mary Cassat (1845-1926).

Su impresionistiniu periodu tampriai susijusi yra ir Suzanne Valadon (1865-1938). Nors nesimokiusi jokiose meno mokyklose, turėdama įgimtą kūrybinį talentą ir daug dirbdama, sulaukė tinkamo įvertinimo. Savo patarimais ir pamokymais jai daug pagelbėjo didieji menininkai — impresionistai, kuriems ji pozuodavo. Ypač prie jos iškilimo labai daug prisidėjo Degas, su kuriuo ji palaikė nuoširdžią draugystę iki gyvenimo galo.

BERTHE MORISOT VALGOMASIS KAMBARYS

Suzanne Valodon tapybos meno išmokė ir savo sūnų Maurice Utrillo. Jis nuo pat mažens turėjo psichinius sutrikimus. Bandyti tapyti buvo įkalbėtas grynai terapiniu tikslu, kad sumažintų savo depresinio stovio įtampą. Vien tik namuose bestudijuodamas, jis palaipsniui iškilo į pirmaeiliuis tapytojus, nustelbdamas net savo motiną. 1909 metais jie abu Paryžiuje surengė savo kūrybos parodą. Tačiau dabartiniu metu Suzanne Valadon sulaukė tinkamesnio įvertinimo.

Devynioliktojo amžiaus pabaigoje vis stipriau pasireiškiančios įvairios socialinės problemos turėjo atgarsio ir tokių menininkių kūryboje kaip Kaethe Kollwitz (1867-1945) arba Paula Modersohn-Becker (1876-1906). Jų stilistinė išraiška buvo labai skirtinga, bet tematika — ta pati, jos kėlė viešumon kritišką moters padėtį visuomenėje.

Tarptautinė sufražisčių veikla kovojo prieš viešą

PAULA MODERSOHN-BECKER

MERGAITĖ SU KATE

moters išnaudojimą, bet kova buvo ilga ir sunki, nes puritoniškos pažiūros keitėsi labai lėtai. Tik prasidėjus Pirmajam pasauliniui karui ir mobilizavus vyrus, moterų padėtis kiek palengvėjo. Joms atsirado daugiau galimybių gauti geresnį darbą su geresniu užmokesniu ir pasirinkti norimą profesiją

Menininkių išsimokslinimo galimybės pradėjo kiek gerėti dvidešimtojo amžiaus pradžioje, kas buvo pastebėta 1904 metais įvykusiame Pasauliniame Moterų Kongrese Berlyne. Padėtį gerino ir moterų organizuotumo įsigalėjimas. 1908 metais įsteigtoje visų Vokietijos ir Austrijos menininkių draugijų sąjungos narės reikalavo: moteris priimti į visas meno prekybines korporacijas, į parodų ,,jury'' ir premijų paskirstymo komisijas, o svarbiausia — atidaryti duris, be suvaržymų, į visas valstybines meno mokyklas. Panašiai aidėjo, tik 1938 metais įkurtoje, Lietuvių moterų menininkių draugijos kuklūs reikalavimai: turėti savo atstoves parodų ,,jury'' ir dailės komisijose... Draugijos surengtoje parodoje 1940 metais spausdintame kataloge kuklūs reikalavimai pavirto net mažavertiškumo išpažinimu: ,,... menininkės net nesitikinčios dominuoti meninėje veikloje, sudaryti vyrams konkurencijos...'' Ši paroda dėl netinkamos kūrybinės atrankos (buvo žiūrima ne kokybės, bet kiekybės!), susilaukė nepalankios kritikos, kur daugiausia buvo gvildenami ne jų meniški sugebėjimai, bet specifinės moterų savybės.

Visuomenės pažiūros į menininkės profesiją keitėsi labai lėtai, pakliūti į geresnę parodą arba surengti savąją buvo labai sunku. Paskelbus spaudoje 1913 m., kad A. Stegliz galerijoje New York'e bus rengiama asmeniška Georgia O'Keeffe paroda, publika pasibaisėjo: kaip nežinoma piešimo mokytoja drįsta ant tų pačių sienų kabinti savo menkus kūrinius, kur anksčiau kabėjo Picasso ir kitų paveikslai.

Daugiau galimybių moterim menininkėm žadėjo naujai kylanti dekoratyvinio meno sritis, kurion pasuko ir žinomos menininkės kaip Sonia Delaunay (1885-1987) ir kitos.

Šiais laikais, galima sakyti, tokios problemos mažėja, bet komerciniai į priekį vistiek lengviau yra prasistumti vyrui menininkui, negu moteriai. Didžio-

GEORGIA O'KEEFFE NATIURMORTAS

sios galerijos ir muziejai moterų kūrinių mažiau perka, o įsigytus — dažniau laiko sandeliuose, negu ant sienų. Neigiamai veikia ir trūkumas žinomų meno istorikių (pirmoji meno istorikė buvo Anna Brownwell, 1794-1860, Anglijoje). Tuo tarpu šią šaką daugiausia studijuoja moterys, bet aktyviau pasireiškia vyrai (knygų autoriai, kritikai) su visom neigiamom ir specifinėm pažiūrom į moterų kūrybą.

Amžiais susikloščiusi neigiama pažiūra į moteris (tik pagalvokime apie raganų deginimus ant laužų!) randa atgarsių net ir dabar.

Šiais laikais daugiausia nukenčia senoji-istorinė moterų kūryba. Menas tapo įveltas į tarptautinės monetarinės sistemos spekuliacijos pinkles (milijardinė meno objektų apyvarta seka po sunkiosios industrijos). Sufalsifikuotas arba visiškai panaikintas moters menininkės parašas ant kūrinio, pakeičiant jį vyro menininko parašu, gali duoti milijoninį pelną meno spekuliantam. Todėl nesąžiningų meno kūrybos pardavimo agentų ir jiems talkinančių nesąžiningų meno istorikų dėka, 17 ir 18 a. moterų menininkių gerieji kūriniai yra priskiriami vyrams, o jų prastesni kūriniai ir net kopijos, priskiriamos moterim. Visokiais būdais yra stengiamasi išlaikyti vyrų-menininkų profesijos ,,tvirtovės'' neliečiamybę, menkinant moterų kūrybą įvairiais epitetais: moteriškas stilius, saldus, sentimentalus, nuobodus ir t.t., kur populiariausias šūkis skamba šitaip — stoka originalumo! Pavyzdžiui, žinomo prancūzų tapytojo (vyro) Ingres (1780-1867) nutapytas moters portretas yra — Moters Portretas; žinomos prancūzų tapytojos (moters) Vigee-Le Brun (1755-1842) nutapytas (ir geresnis!) moters portretas yra — ,,stoka originalumo...''

* * *

Kokia buvo Lietuvos moterų menininkių istorinė kūrybinė eiga iki devynioliktojo amžiaus pabaigos — nėra žinių,nes ši sritis dar visai nenagrinėta. Tarptautinėje meno literatūroje yra minima Marija Eleonora Radvilienė (1671-1756), tapytoja; Marija Michalskienė, 18 a. bažnyčių dekoratorė Vilniuje; Marija Tyzenhauzaitė-Pšezdzeckienė (1823-1890), akvarelistė, gyvenusi Rokiškyje. Iš vėlesnių paminėtina Ona Bagnickaitė (1877-1941) studijavusi Paryžiuje pas Matisse ir Julija Stabrauskienė, dalyvavusi 1907 m. II-je Lietuvių Dailės parodoje Vilniuje.

Neįtikėtina, kad Lietuvoje, su didele istorine praeitimi valstybėje, kur buvo karališkieji dvarai, kilmingųjų rūmai, turtingų miestiečių — prekybininkų luomas, Vilniaus universitetas bei kitos mokslinės įstaigos, nebūtų buvę moterų su įgimtais meniškais gabumais?

Tyrinėjimo sąlygas sunkina kūrinių sunykimas bei sistematingas kultūrinių vertybių naikinimas, bet svarbiausia — visuotinas apsileidimas bei visiškas nesidomėjimas sava praeitim.

* * *

Artėjant prie dvidešimtojo amžiaus pabaigos, atrodo, kad profesionalė moteris menininkė pagaliau atsistojo ant tvirto pagrindo. Bet ar ji turi pakankamai galimybių pasinaudoti visom privilegijom susijusiom su šia profesija, tai — kitas klausimas? Nes vis dar įvertinant menininkę, pirmiausia į ją yra žiūrima kaip į moterį, ir tik antroje eilėje — kaip į kūrėją.

* * *

,,Menas ir moteris'' buvo spausdinama: 1987 m. Nr. 5; 1988 m. Nr. 1; 1988 m. Nr. 3; 1988 m. Nr. 5.

Panaudota literatūra: A. Fraser-Weaker Vessel; G. Greer — The Obstacle Race; R. Berger — Malerinnen auf dem Weg ins 20. Jahrhundert; periodinė spauda ir t.t.

KAETHE KOLLWITZ PRIEGLAUDA

RAŠYTOJOS MARIJOS PEČKAUSKAITĖS LAIDOTUVĖS

VIKTORIJA KLEIVIENĖ

Asmeniškai Marijos Pečkauskaitės sutikusi nebuvau, bet kiek menu, mačiau ją sėdinčią prie garbės stalo ateitininkų susirinkime 1929 metų rudenį Ateitininkų Namuose, Kaune. Jos raštais žavėjausi, ypatingai, kad ir apysakai ,,Viktutė'' buvo panaudotas mano vardas. Įvyko taip, kad galėjau ją palydėti į amžinąją poilsio vietą kapinėse.

Vieną vasaros dieną 1930 m. liepos mėnesį aš su ,,Giedros'' Korp! pirmininke A. Kudirkaite, vėliau Dageliene, (kuri yra mirusi prieš kelis mėnesius 1988 m. kovo 25 d., Kaune), ėjom Laisvės Alėja, Kaune, atvažiavusios iš jos tėviškės Ambrasų (Suvalkijos). Sutikom Apoloniją Sereikytę, dabartinę seselę Augustą gyvenančią Putname. Ji labai apsidžiaugė mus sutikus ir pasakė: ,,Turbūt, Dievas čia judvi atsiuntė,'' aš gi sakiau: ,,Ne Dievas, o rožės,'' nes Aleksandra nuo drėgnų rožių karpymo gavo rankų išbėrimą, tad mudvi nutarėm pasiekti gydytoją Kaune. Apolonija Sereikytė mudviem pranešė, kad 1930 m. liepos 24 d. yra mirusi ,,Giedros'' Korp! garbės narė Marija Pečkauskaitė. Skundėsi, kad dabar vasaros metas, visi studentai ir sendraugiai yra išvažinėję. Ji prašė dalyvauti su ,,Giedros'' vėliava laidotuvėse. Aišku, mudvi sutikom. Kelias traukiniu į Žemaitiją buvo ilgas ir varganas, bet jaunom nugalimas. Taip mes paryčiuj atsiradom Židikuose.

Įėję į šermeninę, a.a. M. Pečkauskaitę radom paguldytą tarp daugybės mirgančių žvakių ir apsuptą mylimų auklėtinių-prieglaudos mergaičių. Taip žiūrint

MARIJA PEČKAUSKAITĖ 1929 METAIS

man prisiminė jos eilėraštis ,,*Žvaigždės ir Žemė*'':

,,Sidabriniu vualiu veidą uždengus,
Ji skęsta svajonėse...
Tokia tyla ir ramybė aplinkui,
Kad žvaigždeles girdi mirgant ir kuždant,
Kuždant vis žemei, kaip kilti prie jųjų...''

Laidotuvių diena pasitaikė darganota, bet našlaičių ir apylinkės gyventojų susirinko daug. Visi jos gailėjos

NAMAS ŽIDIKUOSE

ŠIAME NAME MARIJA PEČKAUSKAITĖ GYVENO NUO 1915 METŲ IKI MIRTIES

VAIŽGANTAS

kaip globėjos, mokytojos, auklėtojos bei motinos ir draugės. Visų akyse matėsi ašaros, kartu rasojo ir dangus. Pirmininkė A. Kudirkaitė, po Tumo-Vaižganto kalbos, tarė ,,Giedros'' Korp! vardu atsisveikinimo žodį.

Grįžusios į kleboniją jautėmės pavargusios po ilgos kelionės ir laidotuvių apeigų. Prasiblaivė, ir saulutė pradėjo šviesti. Poilsiui susirinkome sode, kur ant ilgo suolo radome besėdintį kan. Tumą-Vaižgantą. Jis buvo mums gerai pažįstamas iš susitikimų Pažaislyje, tad ir drįsau paklausti apie velionę. Po lietaus smėlis buvo suplaktas, gi rankoje kanauninkas turėjo didelį lietsargį, su kuriuo retai tesiskirdavo, jis išbrėžė ant smėlio didelę širdį ir pervėrė ją strėle. Tada man pasakė: ,,Tai toks buvo jos visas gyvenimas: nesutarimas šeimoje, nepasisekimas meilėje, nesuprasta visuomenėje!'' Šį kan. Tumo-Vaižganto apibudinimą noriu viešai iškelti, kad liktų jos laidotuvių istorijoj, ir kad dvi ,,Giedros'' atstovės — korporantės dalyvavo su vėliava savo garbės narės paskutiniame atsisveikinime.

Pastarasis faktas nebuvo minimas net ,,Giedros'' 50 metų jubiliejaus minėjime, įvykusiame Chicagoje. Buvo paminėta, kad. M. Pečkauskaitės laidotuvėse dalyvavo minia inteligentų. Tikrumoje dalyvavo mažas skaičius šviesuomenės, kurią išvardinu: prof. Pr. Dovydaitis, rašytojas kan. Vaitkus, kan. J. Tumas-Vaižgantas, Ona Labanauskaitė, dvi seselės pranciškietės, dvi giedrininkės — studentės ir trys jaunesni klierikai-kunigai. Vietos apylinkių gyventojai ir prieglaudos mergaitės sudarė tą didelę minią.

Reikia suprasti, kad to meto susižinojimo sąlygos ir susisiekimo priemonės su tolimais Židikais negalėjo sudaryti sąlygų gausiai šviesuomenei dalyvauti.

1940 m. pradėjo Židikuose klebonauti kun. Vaclovas Martinkus, sunkiose to meto okupacijos sąlygose jis pastatydino kapinėse rašytojai Marijai Pečkauskaitei koplyčią ir granito lentoj įrašė jos šūkius ,,Kilti ir kelti! ir Dulkių pasauly veikliai tarnauti šviesos pasauliui!''

Kai kun. V. Martinkus atsilankė St. Petersburge, Floridoj, mudviejų pasikalbėjime išryškėjo, kad toji koplyčia išgelbėjo jį nuo išvežimo į Sibirą, nes pavojaus naktį buvo joje pasislėpęs.

PIRMOSIOS KREGŽDĖS ANT LIETUVIŠKO DIRVONO

MARTA POLIŠAITYTĖ-BABICKIENĖ

Artėja 2000 metų Kristaus gimimo sukaktis. Tai šventas pasaulinis jubiliejus. Artėja 100 metų mano sukaktis. Tai tik šeimos šventė. Iš pasąmonės iškyla įvykiai, kurie taip ryškiai švyti atminty, kad neiškenti nepasidalinęs jais su dabartinės aplinkos, kurioj gyveni, žmonėmis, nors jie ir nepažįsta mano jaunystės pergyvenimų, skausmų ir širdies rūpesčių. Dabartinis jaunimo gyvenimas, jų tikslai ir svajonės daug kuo skiriasi nuo mano laikų ir problemų. Todėl panorau paminėti jaunystės įvykius nors trumpu epizodu.

Pirmojo pasaulinio karo metu žiemavojau Raseiniuose, nes norėjau baigti 4-tą gimnazijos klasę. Iš namų, Raginėnų kaimo, tėvelis arkliais mane atvežė pas tetą Mortą Marcinkevičiūtę, kuri gyveno Jurbarko klebonijoje. Pradžioje gyvenau klebonijoje, bet vėliau persikėliau pas tokias mielas ponias, kurios manim rūpinosi.

Per žiemą vokiečių kariai švaistėsi po Lietuvą, o pavasarėjant pradėjo veržtis gilyn į Rusiją. Žmonės kartu su rusų kariais bėgo iš Lietuvos, bijodami fronto. Mokyklos nutraukė mokslus, šeimos vežimais skubėjo išvykti iš Lietuvos. Kai kurios mokyklos net žadėjo baigiamuosius egzaminus leisti laikyti vėliau. Aš norėjau prie tų bėglių prisidėti, nors mano egzaminai už 4-rias klases buvo išlaikyti. Vežime vietą siūlė draugai, bet neišvažiavau. Atkalbėjo mano draugė Mila Junkerytė ir jos mama, kviesdamos jungtis prie jų šeimos: būtų saugiau ir patogiau. Jos buvo pasitraukusios iš Jurbarko ir laikinai apsistojusios prie Raseinių dvarelyje. Aš prikalbėta draugės ir jos mamos, likau prie jų, kadangi ir mano giminės taip patarė. Laikas bėgo. Visi pabėgėliai pasiekė Dubysos krantus, o mes tebebuvome tame dvarelyje. Pagaliau — įsakymas kraustytis į Jurbarką atgal, ir aš su visa jų šeima sugrįžau. Tik vėliau supratau: jų visa šeima buvo pro-vokiška, negi lįs vilkui į nasrus. Mudvi su drauge verkėm atskirtos nuo draugų, nuo mokyklos.

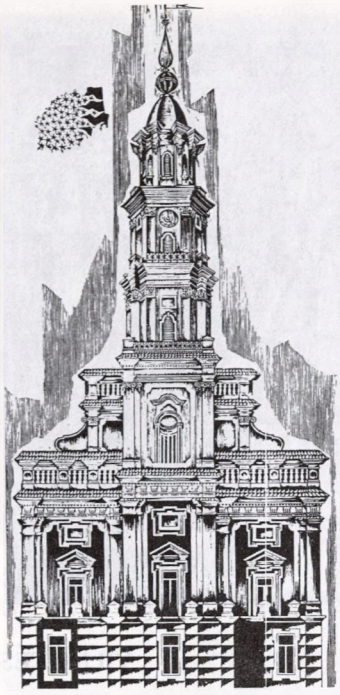
V. ČERNIAUSKAITĖ VILNIETĖS

Kitą rudenį vokiečių valdžia įsakė valsčiams steigti mokyklas. Jurbarko mieste mokyklai patalpos buvo tvarkoje, nesubombarduotos, todėl problemų nebuvo. Klebonas pranešė visiem, kad leistų vaikus į mokyklą ir pasakė kurią dieną susirinkti, kad mokytojai galėtų nustatyti tvarką. Žmonės ir vaikai labai apsidžiaugė ir nekantriai laukė mokslo pradžios. Tėvai buvo patenkinti, nes ir jiems atsibodo vaikų triukšmas namuose. Klebonas pakvietė ir mane mokytojauti, nes paruoštų mokytojų nebuvo. Sutartą dieną susirinko apie šimtas penkiasdešimt vaikų: mažų ir didelių. Mažus atskyrėm į I-jį ir II-jį skyrius, o vyresnius į III-jį ir IV-jį. Pirmąjį ir antrąjį skyrius aš paėmiau, tai visas šimtas, o likusius paėmė mano pusbrolis Petras Marcinkevičius, tuo laiku klierikas. Po poros mėnesių atsirado trečias mokytojas, Tadas Budraitis, irgi klierikas. Tada mano vaikus padalinom į du skyrius: jis paėmė berniukus, o aš mergaites.

Mokyklos patalpos buvo gėros, švarios. Švaros palaikymą parūpino miestas. Mokytojų algos buvo labai mažos tik po 50 RM. į mėnesį, kurias mokėjo vokiečių valdžia. Mes visi trys mokytojai gyvenom klebonijoje su visu išlaikymu. Per didžiasias šventes vaikų tėvai sunešdavo mokytojams maisto dovanų. Tuolaikinis klebonas buvo kun. Pranciškus Stakauskas, labai malonios išvaizdos ir geros širdies žmogus. Klebono šeimininkė buvo mano teta Morta Marcinkevičiūtė. Ji buvo sesuo mirusio klebono kun. Kazimiero Marcinkevičiaus, kurio rūpesčiu buvo pastatyta nauja didelė, gotiško stiliaus bažnyčia. (Apie Jurbarką yra išleista knyga ,,Jurbarkas'' parašyta A. Giedriaus.)

J. PAKELIŪNAS

KAUNO ROTUŠĖ

Po kiek laiko vokiečiai sugalvojo mokytojus nusiųsti į kursus, pamokyti vokiečių kalbos ir pagilinti kitus dėstomus dalykus. Kursai buvo įsteigti Kaune; pradžioje — vyrams, o vėliau ir moterims. Suvažiavo nemažai mokytojų-kursantų; vieni savanoriškai, kiti vokiečių verčiami. Jurbarkiškės mokytojos išvykom nenorėdamos, bet be žandarų prievartos. Išplaukėm garlaiviu, palydimos lietuvių su gėlėmis. Plaukiant garlaiviu, matėsi žavingas gamtovaizdis: aukšti Nemuno krantai apaugę pušaitėmis ir lapuočiais, savo įvairiomis spalvomis traukė akį ir vertė užmiršti rūpesčius. Pirmiausia priplaukėm Skirsnemunės bažnyčią. Jos varpų skambėsys dažnai vakarinei maldai buvo girdimas Jurbarke. Toliau sekė Plokščiai, Raudonė ir Veliuona, kur yra kunigaikščio Gedimino kapas. Praplaukėm Zapyškio senąją bažnyčią, Vilkiją ir Raudondvarį, už kurių jau matėsi Kaunas.

Atvykus į Kauno mokytojų kursus, radom, kad dėstytojai buvo Klaipėdos vokiečiai, šiek tiek kalbantys lietuviškai. Visas išlaikymas ir pragyvenimas ir kelionė į Kauną — veltui. Prižiūrėtoja — vokietė gailestingoji sesuo. Ją vadindavom ,,švesterke''. Ji tik vokiškai tekalbėjo. Lietuvių kalbą mokė klaipėdietis Naujokas. Kiti mokytojai buvo: Naujokaitis, Kairys, abu klaipėdiečiai lietuviai, bet prastai kalbėjo lietuviškai. Prasidėjo bruzdėjimai, nepasitenkinimai tarp mokytojų — kursantų, kad lietuvių kalbos dėstytojai nėra gryni lietuviai. Nutarėm rašyti prašymą vokiečių ,,Verwaltungui'' su savo reikalavimais: duoti lietuvį mokytoją lietuvių kalbai mokyti, duoti prižiūrėtoją seselę lietuvaitę ir t. t.

Įvyko mokytojų — kursantų susikirtimas su vokiečiais. Vokiečiai padarė kratą pas tas tris, kurios daugiausia pareiškė nepasitenkinimo visais kursais. Atrado slaptą pogrindžio laikraštėlį, jas areštavo ir su visais daiktais išvežė į kalėjimo patalpas. Tardymai vyko daugiausia apie laikraštėlį. Laimė, kad nerado rankraščių naujam leidiniui, tai būtų sujudinę visą Kauną. Mano tarpininkė spėjo jį paslėpti. Per kratą paėmė ir mano dienoraštį, kuriame aš viską smulkiai rašiau, bet, ačiū Dievui, paskutinių trijų dienų eigos neįrašiau. Ir laimė! Išgelbėjau žmonių gyvybę, žmonių, kurie mums padarė gero padėdami parašyti ir išversti ,,Verwaltungui'' reikalavimus. Iškvietė ir mane tardymui, nuėjom visos trys, bet tardė tik mane vieną. Turėjau atsakinėti į klausimus pagal dienoraštį. Po trijų dienų paleido. Palydovas pasiūlė eiti kur į restoraną pavalgyti (mums valgyti į kalėjimo patalpas atnešdavo lietuviai, gerieji lietuviai, mes nebadavom). Aš atsisakiau ir pasiūliau nueiti į lietuvišką seklyčią pavalgyti. Jis sutiko. Panelės Rakauskaitės, Elzbieta ir Kotryna, paruošė puikią, vakarienę. Po vakarienės vykome namo į Jurbarką. Važiavom traukiniu, kadangi Nemunas buvo užšalęs. Lydėjo mus tas pats palydovas. Ant traukinio sienų užrašai vokiški. Aš ir sakau: ,,Labai greit čia užrašai bus lietuviški''. ,,O jūs, megaitės, jūs norit galva sieną pramušti.'' ,,Pamatysit!'', atsakiau. Tai buvo 1916 metai. Palydovas stebėjosi lietuvaičių patriotiškumu. Sekanti mokytojų kursų laida jau turėjo lietuvį kalbos mokytoją — Klemensą Karklį ir bendrabučio šeimininkę lietuvę!

Kauno lietuviai labai įvertino mūsų patriotinį atsparumą. Tuolaikinė Lietuvių Taryba surengė mokytojų kursų išleistuvių pietus. Visų trijų kurios buvo tardytos ir išvežtos atgal į Jurbarką (Marcelės Žūraitės, Juzės Kenciūtės ir mano Martos Polišaitytės) vietos prie stalo buvo paženklintos gėlių puokštėm, kurias mums vėliau perdavė.

Po kiek laiko vokiečiai vėl pakvietė tas ištremtąsias mokytojas atgal mokytojauti. Aš tuo metu buvau Panevėžyje, rengiausi egzaminams į 5-tą klasę, todėl atsisakiau važiuoti. Tačiau jie privertė mane grįžti į Jurbarką. Grįžau labai vargingai: dalį kelio traukiniu, dalį pėsčia ar arkliais važiuota. Buvo pavasaris, tirpo sniegas, visur buvo šlapia. Jurbarke, draugų padedama, išsiprašiau grįžti atgal į Panevėžį, į gimnaziją tęsti mokslo. Vargau aš, vargo ir mano namiškiai, draugai, globėjai. Grįžus į Panevėžį, buvo lengviau. Man daug padėjo klebonas kun. P. Stakauskas, teta M. Marcinkevičiūtė, Junkerių šeima ir kauniškiai prieteliai.

Praėjo daug laiko, bet tokie jaunystės, įvykiai neišdyla iš atminties.

MOKYTOJAS — PIRMAEILIS VEIKSNYS, KURIANT TAUTOS ATEITIES VILTIS

PETRONĖLĖ ORINTAITĖ

Džiaugiamės, kad prieš šimtmetį AUŠRA pašaukė ir plačiu mastu išbudino mūsų tautą dar atgyti — prisikelti sąmoningam gyvenimui kitų tautų tarpe; ji pakurstė atbusti naujam istorijos tarpsniui, lietuviškos gyvybės žydėjimui. Jau anksčiau būta pavienių šauklių: S. Daukantas, L. Ivinskis ir ypač M. Valančius, steigęs parapijose mokyklas ir rašęs naudingų lietuviškų knygų; jis iš Prūsų parnešama spauda pradėjo kovą su pavergėju, su rusų graždanka. Tik jis tautinių idėjų ypatingiau dar neskelbė: buvo ir taip aibės pareigų užgultas ir rusų valdžios grubiai persekiojamas, be to, po ilgų baudžiavų tauta buvo nuskurdusi ir tamsoj apmirusi, net savęs nesižinanti. Tad pirmiau reikėjo ją ištraukti iš visokio sunykimo, atverti jai akis į kultūros šviesą. Čia daug nuveikė tada gausūs knygnešiai, pasklidę po visą šalį, nešę lietuvišką spaudą. Tie tautos apaštalai aukojosi ateities vizijai: būsimai laisvai Lietuvai! Tai paprasti pasišventėliai, žemdirbiai, amatininkai, kuklios moterėlės, net elgetos, Jie buvo žandarų gaudomi, kalinami, nužudomi, nemaža jų buvo į Sibirą išgrūsta.

Bet ir tą draudžiamą spaudą, per pavojus iš Prūsų parneštą, reikėjo mokėti skaityti ir ją pamilti, jos reikšmę suprasti. Tam tikslui iškilo svarbusis tautos gaivinimo veiksnys — mokytojai! Jie ,,daraktoriais'' ėjo per kaimus ir menkose šiaudinėse grįčiose slapta mokė jaunimą, nors patys nedaug raštingi, nes lietuviškų mokslų nė vadovėlių išvis lig tol nebūta. Tačiau jie išmanė mokslų didžią reikšmę ir savo jėgas ir žinias skyrė tautai vesti į šviesesnę ateitį. Prie jų šliejosi ir šeimų motinos, nors ūkio triūsais užimtos, bet rasdavo vis lašą laiko savo vaikams raides parodyti, nes ir jos suprato kultūros vertę. Taip ir dabar mums pravartu skatintis tuo praeities gyvu patyrimu, kad mokytojai yra patys tikriausi tautos gajumo ugdytojai, ypač svetur kovoj dėl laisvės tai pirmaeilis ir patikimiausias veiksnys lietuvybei puoselėti. Tik mokytojų tvermingos pastangos atstumia šalin svetimas įtakas ir užmačias ir pajėgia atlaimėti savą jaunimą tautai.

* * *

Šiemet sukanka dešimt metų, kai Elena Kašinskaitė Songinienė mirė Čikagoje. VD universiteto auklėtinė. Ji visą amžių dirbo mokyklose: laisvoj Lietuvoj (taipjau ir karo metu), vėliau stovyklose Vokietijoje, o Čikagoje iki pat mirties. Buvo mokytoja tikro pašaukimo. Nuosaikus būdas ir švelni kantrybė, taip pat gilus išsilavinimas jai darbą darė sekmingą ir pasitenkinimo pilną. Ir Amerikoje nevengė tos pareigos: vos įsikūrimo vargus nugalėjusi, tuoj prisidėjo prie sunkiom sąlygom steigiamų lituanistinių mokyklų.

Kaip mokytoja, Elena buvo labai uoli ir nepailstanti. Reiškėsi įgimtom pedagoginėm savybėm: tvirtai išmanyti savo dėstomą dalyką ir būti visada teisinga, objektyvi. Tai ir pagrindas autoritetui mokinių tarpe. Ji niekad nesikaršėiavo, pykčiu neįsidegė, visada išlaikė nuosaikią rimtį ir išmintingumą, todėl lengvai galėjo išvengti nesėkmių ir klaidų.

Gili vidujinė kultūra darė ją ne tik mokykloj, bet ir visuomenėj socialią, draugišką ir visiem tolerantišką. Nors nemėgo tuščiakalbių ir garbėtroškų, bet nieko nežemino ir neužgavo, nes pati buvo be puikybės ir be savigyros, labai kukli. Ypač gerbė tiesą. Jos žmogiška savigarba vis

Elena Songinienė

rėmėsi gerai atliktom pareigom ir realiais nuopelnais. Niekur savęs priekin nekišo, nesiekė garbės postų nei viešų aukštinimų. Kaip mokytoja ir visuomenės veiklos dalyvė, nelaukė ir nereikalavo padėkos laurų, tik džiaugės galinti kuo daugiau prisidėti prie lietuvybės puoselėjimo išeivijoj. Dvasinės vertybės jai vis buvo aukščiau už medžiagines gėrybes. Jos geraširdį, kilnų būdą rodo tai, kad Songinai daug siuntė paramos į tėvynę ne tik giminėm, bet ir šiaip pažįstamiem, ypač nukentėjusiem ar ligotiem, į vargą patekusiem.

* * *

Kilusi iš Sūduvos, Kapsų krašto, Žynių kaimo, Žaliosios valsč. (1903. XII. 1 — 1978. VII. 26), čia turėjo ir gerų pavyzdžių bei paskatos. 19 a. gale ten jau dirbo visa eilė idealistų mokytojų (ypač iš garsios Veiverių mok. seminarijos): poetas Petras Arminas Trupinėlis, V. Palukaitis, St. Matjošaitis ir kiti, o Petras Kriaučiūnas beveik visą Sūduvos jaunimą paveikė, kai Marijampolės gimnazijoj dėstė ir lietuvių kalbą, taip nevienam savo mokinių įdiegęs meilę anuomet rusų draudžiamai ir lenkų niekinamai lietuvybei.

Kapsas V. Pietaris tuomet parašė pirmą lietuvišką romaną ALGIMANTĄ, labai įdomaus turinio, o sklandi kalba ir puikus stilius daugelį patraukė grožėtis mūsiško žodžio dailumu, sykiu ir savo tautybę pamilti. Netoli ten ir Basanavičiaus Ožkabaliai, ir Vinco Kudirkos Paežeriai — tų tautos pranašų idealizmo ir aukojimosi lietuvybei pavyzdys ir įtaka veikė vėliau ir mus Vilkaviškio gimnazijoj, vos Lietuvai atsikūrus, kai mudvi gretimose klasėse mokėvos. Tų pirmųjų klasių nevienas abiturientas, ypač mergaitės, paskui rinkosi pedagoginę sritį, nes mus vedė dar ir 1918 m. savanorių iškelti šūkiai: ko sparčiau tėvynę ištraukti iš svetimųjų replių ir ko veržliau vesti į mokslų šviesą ir ateities gerovę. Tai buvo lyg būtina pareiga. Ši pirmoji moksleivių karta savo akim matė ir pergyveno kovų dėl laisvės heroizmą ir — laisvės laimėjimo neapsakomą džiaugsmą! Ir vėliau jų daugumas išlaikė savy tą aukos dvasią, nepasidavė siauro pragmatizmo ir sotaus hedonizmo pagundoms.

* * *

Elenos mama anksti mirė, ją paliko mažą. Pamotė, nors būtų geriausia, auginusi dar savo mažesnių vaikų pulkelį, negalėjo daug lepinti, juoba kad žemės ūkyje moterim darbų gausa vos pakeliama. O dar Didysis karas šį Paprūsės pakraštį buvo labai apnaikinęs, visus slėgė nepritekliai ir vargai. Elenutė džiaugėsi išsiprašiusi leisti į gimnaziją ir mokėsi rimtai, mažne pavyzdingai.

Didis noras mokslo nuvedė ir į universitetą. Bet be nuolatinės paramos Kaune laikytis buvo sunku, tad nebaigusi išvyko 1930 m. dirbti Amatų mokykloj Šiauliuose. Bet studijų nenutraukė, važinėjo į Kauną ir netrukus gavo humanitarinių mokslų diplomą.

* * *

Nuo 1932 m. ir aš jau Šiauliuose, Berniukų gimnazijoj. Kaimynystėj gyvenom, apie lituanistiką žiniom dalinovos. Gavusi diplomą, ji galėjo ieškotis darbo kur nors gimnazijoj. bet dar liko vietoj, nors Amatų mokyklos mokiniai, pasinešę į praktines profesijas, filologijai nebuvo uolūs, tačiau Elena niekad savo sunkoku darbu nenusivylė ir nedejavo, bet sąžiningu pareigingumu buvo vis aukštumoj, mokinių ir kolegų mėgiama ir branginama. Jos ryžtumas bet kokiom, kad ir nedėkingom, sąlygom gerai atlikti lituanisto mokytojo pareigą buvo pasigėrėtinas. Mokėjo ne tik mokyti, bet ir jaunimą nuoširdžiai globoti bei paskatinti, net mažiau gabius ar neklusnius paauglius į mokslą patraukti. Toks patvarumas ir tikėjimas savo darbo verte — tikro pedagogo žymė. O lituanistui visą laiką darbų našta buvo nemaža.

* * *

Vilniuj Elena dirbo Prekybos mokyklose. Kaune vokietmečiu aplinkybės itin buvo apsunkintos (ji dirbo Mokytojų seminarijoj). Vėliau Vokietijoj pabėgėlių stovyklose, nepastoviai šen ten kilnojantis, ji vis viena pirmųjų stojo į švietimo gretas, kad mūsų jaunimas, netekęs tėvynės, neliktų svetimas savai tautai ir kultūrai, o ypač taip branginamai mūsų kalbai. Tai panašus momentas, kaip ir prieš 100 metų mūsų pirmūnai ,,daraktoriai'' svetimų varžtų ir įtakų grėsmėje — ištvermingai daigino jaunųjų širdyse lietuvybės sėklas ir taip nuo pat šaknų ruošė kelią Lietuvai po ilgų nelaisvės metų atgauti nepriklausomybę.

* * *

Mudviejų draugystę rišo pažintis iš Vilkaviškio gimnazijos ir vėliau studijos Kaune. Taip pat ir bendra Sūduvos krašto kilmė. Kaip kapsė, atrodo, ji buvo už mane net ištvermingesnė ir darbštesnė, pajėgi ne tik pareigas ar užmojus visada nuosekliai atlikti, bet ir nesėkmes ar nelaimes atspariai atblokšti. Mudviem derinosi įgimtas būdo tiesumas, irgi kietas tiesos principas, tai sūduvių veikmės būdingi bruožai. Ypač ištikimybė tartam žodžiui ar apsiimtam žygiui, kad gali pasitikėti, kaip pačiu savim: ką pasakė — taip tikrai ir bus, o ne maždaug: lyg bus, gal ir ne. Toks principinis būdas labai sutvirtina asmeninę bičiulystę; o ir visuomeniniuose santykiuose teikia bet kuriam darbui sklandų sėkmingumą.

Skirtumai mudviem, regis, buvo nedideli: kapsai už zanavykus lyg daugiau lankstesni, apdairesni ir veržlesni, labiau pajėgūs aplinkybių kaitą naudingai priimti; o zanavykai gerokai lėtesni (kartais ir tingūs nepaslankūs), konservatyvesni ir sunkiau pasiduodą naujovėm, betgi kur įsivežę — jau atkakliai tempia dvigubos įstangos svoriu būtinai lig pabaigos. Mes, zanavykai, turim dar panemunio pakrašty ir rytų pusėje senovišką kiltį — ,,sakuotnugarius'', t.y. girininkus, o kapsams toki ,,miškiniai'' jau nesiderintų.

* * *

Gyvenimo eigoje Elenai Songinienei buvo ir gana skaudžių pergyvenimų. Bet likimo smūgiai jos asmenybės nesugniuždė, tik užgrūdino. Ji anksti neteko motinos. Mokslus ėjo vien didžiu noru ir valios ryžtumu stengamosi, kantriai iškęsdama nepriteklius. Vokiečių okupacijoj, kai jos vyras mjr. G. Songinas buvo suimtas (kad palaikė lietuvių pusę prieš nacių užmačias), kartu areštuota ir žmona: vėliau jį išvežė į Salaspilio kalėjimą Latvijoj, o ją Kaune paleido, bet ji negavo leidimo vyrą lankyti. Iš rytų frontui grįžtant, liko visai be ryšio su juo. Karo metu, ligų epidemijoms plintant, mirė Songinų sūnelis, vos antrų metukų kūdikis.

1944 m. vasarą frontui iš rytų gresiant, skaudama širdimi Elena ryžosi vykti į Vakarus viena. Kybartuose susitikom ir, bomboms krintant į miestą ir gelžkelio stotį — išbildėjom link Eitkūnų, pro Įsrutį ir Karaliaučių, kol sustota Breslau. Galop tą pabėgėlių gelžkeliečių ešeloną nuvežė į Sileziją prie Šveidnico. Kurį laiką pagyvenę vagonuose, apsistojom darbininkų kolonijos barakuose, valgį nešėmės tolokai iš centrinės virtuvės katilo. Daugumas, dar vagonuose būnant, išvaryti į sunkius geležinkelio darbus.

Elena tuoj ėmė laiškais ieškoti savo vyro: gal atsiras šioj pusėj? O gal liko Latvijoj? Pagaliau atkakliom pastangom surado jį šiaurės Vokietijoj, ligoninėj. Tai buvo džiaugsmas, kad vėl draugėj. Bet artėjo bolševikai, teko iš Silezijos trauktis dar į Vakarus.

Po karo bendravom Augsburge. Paskum Čikagoj, kur pradžioj visi paskendom įsikūrimo rūpesčiuose: skubiai mokytis kalbos, gauti pastogę ir darbą. Dirbdama fizinį darbą, ji ryžtingai dar pasimokė — įsigijo komptometristės profesiją: jau lengviau nei fabrike, tai nedelsus stojo į švietimo pasišventėlių gretas, taip pat pagelbėjo spaudai, taisė kalbą knygoms, rašė straipsnių ir kt. Veikli ir visuomeninėj srity: nuo studijų laikų priklausė neolituanėms, o Čikagoj buvo narė keleto kultūros sambūrių: Liet. Moterų Fed-ja, Liet. Mokytojų S-ga, Liet. Fondas, Liet. Tautiniai namai, o Pedagog. Lit. Institute mokytojavo iki pat savo gyvenimo pabaigos 1978 m., nors sunkios ligos slėgiama, tokia stipri meilė savo pašaukimo pareigai ir kilniam lituanistikos tikslui mūsų išeivijoje.

Miela Bičiulė Elenutė iškeliavo amžinybėn, gabiai ir sąžiningai sau lemtus darbus atlikusi, visą gyvenimą tautos kultūrai jautriai ir su meile padirbėjusi, o mokslo žiniom ir gyvu žodžiu daugelį mūsų jaunimo apdovanojusi, nes savą kalbą gerai mokėti ir sąmoningai jos kultūra grožėtis — didelis žmogiškos dvasios turtas.

Šiais metais Lietuvių Skautų Sąjunga švenčia 70 metų Jubiliejų!

Šv. Kazimiero gimazijos, Kaune, ,,Mirgos'' draugovės skautės 1932 m. vasario 16 d. šventės proga.

KNYGŲ APŽVALGA

Alė Rūta

VIDMANTĖS JASUKAITYTĖS

ROMANAS

,,Jie eina keliais, važinėja traktoriais, kai kurie su baisiu goduliu kaupia pinigus, purvini, atsiduodantys alkoholiu, mėšlu, alyva.
Jie išsiverčia su kokiu šimtu žodžių, ir daugelis tų žodžių — ne gimtosios kalbos. Iš kur jie atsirado? Tarsi būtų ne žmonių vaikai.

Ir jeigu mes, turėdami žodžio galią, jos nepaskirsime jų gyvenimui apšviesti, jų vargstančios sielos, nuraminti ir žemė, ir dangus, kurie jas pagimdė, mums neatleis.''
Autorė knygos viršely.

Vidmantė Jasukaitytė — ,,Po mūsų nebebus mūsų'', romanas, Populiarioji biblioteka — ,,Vaga'', Vilnius, 1987. Kaina 1 rbl. 30 kp. Knygos dail. — R. Tumasonis.

Rašytoja, anksčiau kūrusi poeziją, ,,Pergalės'' žurnale ir vėliau — knyga atspausdino romaną ,,Stebuklinga patvorių žolė'', o praeitais metais romaną ,,Po mūsų nebebus mūsų''; smulkiu šriftu-222 pusl. ir gale sužinom, kad tai tik pirmosios dalies pabaiga.

Ką reiškia antraštė? Skaitydama laukiau, kad gal — ,,po mūsų'' Lietuvos likimas? O gal sunkumai mūsų gimtajai kalbai išlikti? Gal kultūrinis nuosmūkis, o gal šeimų irimas... Gal tik paskutinis spėjimas arčiausiai tiesos. Lietuviškos šeimos sunki būklė, kai išardytos ežios, netvarka kolūkiuose, kai nėra būtinų dalykų ir pakankamai laisvės... Kai žmonės išmėtyti po sibirus, tuščios trobos, rūdiją ūkių padargai...

Nebūtinai visa tai aprašyta. Vienos šeimos istorija talpina daugelį detalių, juntama pokarinė slogi nuotaika. Tarp daugelio tikrų dalykų yra ir skaitytojo neįtikinančių detalių; kaip kad grįžta Sibiro tremtiniai su daugeliu pinigų, gerai apsirėdę... Mes buvom girdėję apie kitokią Sibiro vergų buitį. Gal kad autorė jauna, neprisimena trėmimų, o aprašyta ten, Lietuvoj, iki šiol nebuvo?

Kazimiero, Anikės charakteriai-sudėtingi, savotiška forma autorės iš lėto atskleidžiami. Ir tėvas-Jurgis Balčiūnas, gale išlydimas į Ameriką pas žmoną, tas lyg ir pats pagrindinis asmuo, pakartotinai sakąs — ,,po mūsų nebebus mūsų'', yra savotiškas ūkininko tipas, nepanašus į daugelį mūsų literatūroj aprašytų; jo turtinga siela, regis, dar nepabaigta vaizduoti, gal jis labiau atsiskleis antroje romano dalyje.

Realistiniam romane sunkiai įtikima ir žinia per Amerikos radiją lietuviškai: vėžiu sergąs vyras kalba broliui ir giminėms Lietuvoje... Kiek žinom, taip nebūna. Bet tai smulkmenos.

Iš viso, V. Jasukaitytės realybė lyg pakylėta nuo žemės, jungiama su dvasios gilmenimis, išsakoma ilgais periodiniais sakiniais, tuo minčių sudramatinimą dar sutirštinant. V. Jasukaitytės stilius ir priėjimas prie žmogaus ar jo aplinkos yra stipriai originalus. Įvykių tėkmė, nelaukti žmonių veiksmai, vietomis poetiškos metaforos, o kitur beveik natūralistinis vaizdavimas, žemės traukos ir tėviškės meilės pabrėžimas, — visa tai knygą padaro įdomią skaityti ir prisimintiną.

Knygos pačioje pabaigoj užtikau smulkiu šriftu knygos aptarimą nežinau kieno; taip daroma Lietuvoj spausdinant knygas. Cituoju:

,,Romane vaizduojamas pokarinis Lietuvos kaimas, Juknų, Balčiūnų šeimų likimai. Tačiau pagrindinis jo veikėjas-žmogaus namai, kurių pamatus kėsinasi išklibinti pasaulinės vėtros ir piktieji gaivalai, o namai stovi ir stovės, kol tebegyvas juose prisirišimas prie gimtinės žemės, prie žmonių ir darbų, kol tebeturi vertę meilė, gailestingumas ir pasiaukojimas, kol stiprus žmonių giminės bendrumo jausmas. Problemos kryžiuojasi dvasios erdvėje, o susipynęs tragizmas ir komizmas sudaro margaspalvį gyvenimo paveikslą.''

Taip, reikia sutikti, romano ,,gyvenimas'' spalvingas, dramatiškas ir įtaigus. Juntamas ir žmogaus tikėjimas pasaulio tvėrėju-Dievu; nors dar knyga spausdinta, kai Dievas ten — mažąja raide.

Netikėtas debiutas

,,It netikėtai pikto žaibo
staigus smūgis,
toji, visa stingdanti —
jau nebeatšaukiama kankynė. —
Aptemo akyse —
nusisuko dangūs —
pasviro žemė.

Ak, tas paskutinis
gęstančios saulės pabučiavimas! —
Skaudžiausias — sudievu —

(Nepamirštamam kankiniui K.R.S. 50-51 p.p.)

Zefirina Puikytė-Balvočienė, ,,Paskutinis pabučiavimas'', Eilėraščiai, Los Angeles, Cal. 1987. Dail. Ilona Brazdžionienė-Kerr. Spaudė ,,Draugo'' spaustuvė. Kaina 5 dol. Dailininkė yra ir knygos leidėja.

Z. Puikytė-Balvočienė yra pensininkės amžiaus, bet rašanti seniai ir spausdinusi yra ,,Aiduose'', ,,Drauge'' ir kitur.

Nesitikėtas debiutas ir netikėta titulinio eilėraščio ,,Paskutinis pabučiavimas'' tema, atrodė, tai bus vien romantika, gal sentimentalus meilės motyvas; bet šis eilėraštis skirtas kankiniui ir tai-vienas geresnių autorės eilėraščių.

Knyga su aplanku ir vinjetėmis-gana skoningas, meniškas dailininkės darbas: juoda-balta, su rusva titulinių viršelio raidžių spalva. Malonu knygą paimt į rankas, vartyti ir skaityti. Dauguma eilėraščių-baltųjų eilių forma, nors stulpelinė. Dvelkia filosofinėm temom, nuoširdūs išgyvenimai-emocijos. Nėra ašies, temos aiškumo; bet daugeliui skaitytojų gali atliepti į jų išgyvenimus-intymumu. Autorė nesusigundė, kaip daugelis vyresnių, patriotinėmis temomis. Tai ištisai asmeninė poezija, su patikimu nuoširdumu.

Kalba sklandi, tik dažnas brūkšnių ir kablelių dėjimas kartais klaidina. Knygą verta dovanoti ypač moterims, autorės amžininkėms.

LARNACHO PILIS

MEILĖ GERDVILYTĖ — SPENCE

Išgirdome apie šią pilį, vos atvažiavę į Naująją Zelandiją ir pradėję tremties gyvenimą Dunedine. Atklydę turistai iš viso pasaulio kraštų į tolimą ir ramų žemės kampelį, aplankę albatrosų koloniją, nuvažiuoja ir į pilį pasižiūrėti. Žingeidumo pagauta ir aš pakilau ją aplankyti.

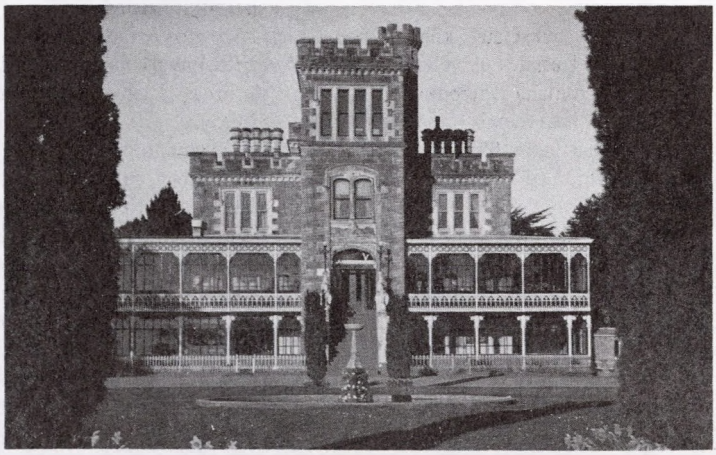
Dunedino pusiasalyj, aukštai ant kalno, stovi Larnacho pilis, kartais pasislėpusi už žemų debesų dangos, bet dažniausia jos bokštas šviečia saulėtoj dangaus mėlynėj, visad paslaptingai ir romantiškai. Palikus miesto priemiesčius, kelias pradeda vingiuodamas kilti vis aukštyn, kol už keliolikos kilometrų pasiekia parką ir medžių alėjas, tik visai arti privažiavus pamatai pilį ir fontaną, pastatytą 1891 metais pagal Neogotinį stilių, kuris karalienės Viktorijos laikais buvo labai madingas. Stačių laiptų žemutinėj pakopoj sėdi du liūtai, kaip sargai, ant aukštesnės — ereliai, virš durų herbas su įrašu „Be baimės". o dar aukščiau iš akmens iškalta pelėda su išplėstais sparnais, lyg bandydama visus apglėbti į savo šaltą glėbį, lyg skelbdama gręsiančias nelaimes. Tas nakties ir mirties paukštis žiūri didelėm, akmeninėm akim, norėdamas priminti, koks trumpas ir gležnas yra žmogaus gyvenimas: nei turtai nei pilys neišgelbės nuo likimo. Įėjus į vidų iš karto matyti, kaip kruopščiai ir rūpestingai planuota, pinigų ir laiko niekur nepagailėta. Prieangyje ypatingai gražūs ketveri Venecijos stiklo langai, pirmas vaizduoja Anglijos rožę, antras — Airijos žalialapį, kitas — Škotijos usnį ir paskutinis — Naujosios Zelandijos sidabrinį papartį. Ponių salionas šviesių spalvų su lengvais grakščiais baldais, vyrų — tamsesnių ir rimtesnių spalvų su sunkesniais baldais; valgomam kambary vyrauja įvairių medžių ir natūralių spalvų medžio drožiniai, sienos ir lubos išpuoštos paukščiais, vaisiais ir gėlėm: muzikos kambary aukštos lubos ir sienos pritaikytos gerai akustikai. Antrame aukšte miegamieji — suaugusiems ir svečiams, o trečiam — vaikų kambariai, biblioteka pamokom ir žaidimų kambarys. Labai įdomūs ir gražūs itališko marmuro židiniai, kiekvienam kambary vis kitoks, net sunku išrinkti patį gražiausią. Tačiau niekas neprilygs puikumui, kurį pamatai užlipus stačiais, akmeniniais laiptais į bokštą, vaizdas žodžiais neapsakomas: tolumoj matosi Dunedinas ir uosto įlanka su kalnais, o iš kitų dviejų pusių vandenynas ir salos. Tik Naujoj Zelandijoj yra toks tyras, neužterštas oras, kad viską ką tik akis apima matai aiškiai, dangaus mėlynė tikrai ryški ir vanduo persimato kaip krištolas.

Susidomėjus, norėjau daugiau sužinoti apie pilį ir jos gyventojus.

Naujajai Zelandijai pradėjus kurtis, Dunedinas buvo pats dižiausias ir turtingiausias miestas, nes per jį plaukė minios aukso karštligės pagautų žmonių į krašto gilumą, ieškoti laimės ir turtų. Per Dunediną visi sugrįždavo, su auksu ar nusivylę, gyvenimas virte virė, o bankai tik svėrė, įkainavo, pirko ar saugojo tą brangųjį metalą. Australijoj veikęs Naujos Pietų Valijos bankas, nutarė atidaryti savo skyrių Dunedine ir pasinaudoti aukso karštlige. Naują banką įsteigti ir jam vadovauti paskyrė jauną ir energingą Viliamą Larnachą. Jo šeima atplaukė laivu ir, pagal angliškas tradicijas, pradėjo ieškoti tinkamo žemės ploto, kad pastatytų, namą ir tinkamai įsikurtų. Larnachui labai patiko kalnuotas pusiasalis, ten jis pradėjo suprikinėti sklypus iš ūkininkų, kol surinko apie tūkstantį akrų. Su architektu padarė planus ir užsakė tik pačias geriausias ir brangiausias medžiagas: iš Venecijos stiklą ir itališką marmurą, keramikos plyteles iš Anglijos, kietmedį iš Amerikos. Tada kelionės laivais užtrukdavo mėnesiais, o dar reikėjo užgabenti į kalną jaučiais, vien tai sudarė milžinišką darbą. Iškviesti meistrai pakeliui į Zelandiją jau dirbo, skaptavo iš medžio ir marmuro įvairius pagrąžinimus luboms, durims ir ugniavietėm. Statyba užtruko 12-ka metų, kol galutinai užbaigė visus pilies vidaus įruošimus ir ūkio pastatus. Apskaičiuota, kad Larnachui kainavo apie 125 tūkstančius svarų, o tuo metu buvo labai didelė suma pinigų. Tačiau tie statybos metai liko laimingiausi Larnacho gyvenime, mėgo jis pats prižiūrėti darbus, labai domėjosi botanika, aplink pilį pasodino daug retų medžių ir krūmų. Jam užteko laiko įsteigti lentpjūvę, importavimo firmą. Jis buvo išrinktas atstovu į parlamentą. Po keletos metų gavo kasyklų ministro pareigas, dažnai turėdavo būti Wellingtone ir ten gyvendavo keletą mėnesių. Sunku įsivaizduoti, kaip žmonės rasdavo tiek daug laiko viską atlikti, nes vien kelionės ilgai užtrukdavo ir turėjo būti labai varginančios, nes visas susiekimas vyko arkliais ar laivais. Pradžia jaunos kolonijos nebuvo lengva, pravesti gelžkelio tinklui reikėjo daug lėšų, todėl valdžia pavedė Larnachui nuvykti į Londoną ir paieškoti banko paskolos. Tada vyriausias sūnus Donaldas studijavo Oxforde, o kitas sūnus Douglas ir 3 dukrelės sulaukė mokyklinio amžiaus, taip pasitaikė puiki proga, visai šeimai kartu plaukti į Angliją ir palikti vaikus mokyklose. Pagal to laiko galvoseną, tik ten jaunimas galėjo gauti tinkamą išsilavimą.

Apie Larnacho žmoną Elizą liko labai mažai žinių. Ji buvo kilus iš prancūzų diduomenės ir gavo didelę 85 tūkstančių svarų pasogą. Atrodo, kad su vyru darniai sugyveno, tačiau daug džiaugsmo irgi neturėjo, dažnai pasilikus viena nuošalioj pily, be jokių pramogų, kur svečiai negalėjo dažnai lankytis. Tą izoliaciją ji turėjo dar labiau pajusti, sugrįžus iš kelionės, nes namie liko tik mažametė dukrytė ir nevedus sesuo Mary, kuri nuolat gyveno pas Larnachus. Išlaikyti vaikus Anglijos mokyklose buvo brangu, ypatingai kai Donaldas pradėjo nesiskaityti su pinigais ir padarydavo daug skolų. Viskam užteko pinigų, kol tęsėsi aukso kasimai, bet kasmet pradėjo mažėti nauji atradimai ir po truputį išsis-

Larnacho pilis

* * *

kirstė minios žmonių su pinigais. Larnachui pradėjo nesisekti su visom prekybom, turėjo uždaryti importavimo firmą, taip pat bankas veikė be pelno, reikėjo ieškoti greitos išeities. Išplaukė į Australiją tartis apie pardavimą ir ten gavo liūdną žinią, kad jo žmona, apopleksijos ištikta, mirė, jai buvo tik 38 metai. Labai pergyveno Elizos mirtį, save kaltindamas, kad dažnai ją palikdavo be vyriškos globos. Už poros metų vedė žmonos seserį Mary, kuri padėjo užauginti mažąją našlaitę. Visi kiti vaikai ją teta ir toliau vadino. Larnachas labai nusivylė sūnum Donaldu, kuris baigęs mokslą vedė artistę, net tėvui nepranešęs. Laukė sugrįžtančių dukrelių ir sūnaus, kad jaunimas išblaškytų liūdnus ir niurius šešėlius iš pilies. Daug paguodos iš vaikų nesulaukė, vos sugrįžę, pradėjo reikšti jie nepasitenkinimą, jiems nepatiko ramus provincijos gyvenimas ir norėjo kuo greičiau išvažiuoti. Vedybinis gyvenimas su antra žmona Mary užtruko tik 5-tą metų. Mary susirgo vežiu ir po operacijos gavus kraujo užkrėtimą, greitai mirė. Jai irgi buvo 38-ni metai.

Praėjus keliems metams pasiryžo vesti trečią žmoną Konstanciją, ji buvo žymaus advokato dukra ir daug jaunesnė už Larnachą. Dukros ir sūnus nemėgo jaunos pamotės, laikėsi nuošaliai ir šaltai, pilis pasidarė labai nejauki. Larnacho laukė pats didžiausias smūgis, kai jo mylimiausia dukra Kate, susirgus šiltine, mirė. Jis niekad neatsigavo po Kates mirties, net pilis pasidarė jam nemiela.

Larnachas visą savo amžių gyveno pagal planą, taip nutarė užbaigti ir savo žemės kelionę. Wellingtono parlamento rūmuose, užsirakinęs kabinete, nusišovė.

Po tėvo mirties vaikai ilgai bylinėjos su pamote dėl palikimo, o pilį pardavė valdžiai. Ją pavertė ligonine I-jo Pasaulinio karo metu ir ten siųsdavo iš fronto grįžusius karius. Vėliau labai apleista ir tik prieš keliolika metų restauruota, pilis vėl atgavo savo senovinį grožį.

Statydamas pilį Lanarchas tikėjo, kad jo dinastija liks ten ilgus amžius gyventi, pasitikėdamas tvirtomis sienomis, nepramatė žmoniškų silpnybių.

,,Sic transit gloria mundi.''

Rūta-Lee Kilmonytė

DAR APIE RŪTĄ-LEE

Kas apie Rūtą Lee — Kilmonytę nėra girdėjęs, kas jos nežino. Taip, rūta žaliavo Lietuvos darželyje, o Kilmonytė Rūta savo papuliarumu — čia Hollywoodo aplinkoje. Tik susitik kokį menininką, tik pasišnekėk su kokiu politiku ar visuomenininku, visi žino Rūtą ne tik kaip gabią aktorę, bet ir kaip labai ,,good personality''. Jie tau pribers apie ją gražiausių komplimentų, prisakys pasakiškų nuotykių.

Dar šiais metais kovo mėn. Rūta turėjo pasirodyti televizijos serijoj filme — Coming of Age, kur ji vaidino Paulina Spencer slapyvardžiu — ,,Juodoji Našlė'', deja, tai įvyko, kai sustreikavo ,,skriptų'' rašytojų unija, ir pradėtą rodyti filmą turėjo nutraukti. Rūta tai labai pergyveno, nes ir darbas susitrukdė ir reklamos suklaidino, kurie norėjo filmą sekti. Dabar CBS studija laukia streiko pabaigos, kad galėtų vėl pradėtą darbą tęsti iki pabaigos. Gautoje iš CBS studijos Rūtos biografijoje sužymėti veikalai ir kaip ji tuose veikaluose savo vaidmenis gerai atliko. Jai teko vaidinti su žymiausiais Hollywoodo aktoriais, kaip: Audrey Hepburn, Fred Astaire, Tyrone Power, Frank Sinatra ir daugeliu kitų filmų žvaigždžių, kur tarpe jų Rūta šauniai pasirodydavo. Rūta populiari ir scenoje, kiek daug vaidinusi Fort Worth'e, Texas valstijoje, ir kituose miestuose. Man teko Rūta matyti Californijoje San Bernadine kur ji atliko pagrindinę rolę ,,42nd Street''. Bavau nustebintas tokiu Rūtos gabumu, kur ji šoko ir

dainavo, buvo ir dramatiška, ir komiška. Auditorija perpildyta ir visi kėlė jai ovacijas atsistojimu. Reklaminėje vitrinoje jos vardas buvo su tokiu įrašu: ,,Mūsų pastatymo Žvaigždė Rūta Lee, kur ji vaidina, visur būna perpildytos salės.'' Taip, tai man pačiam teko įsitikinti mūsų Rūtos pasisekimu. Po vaidinimo buvo draugams priėmimas, kur Rūta atėjo tikrai jau pavargusi, po keturių valandų spektaklio, bet ne, to ji neparodė, linksma, davė autografus, su visais fotografavosi ir juokėsi, kaip visada. Rūta pristatoma ne tik kaip gabi aktorė, bet ir kaip gera organizatorė, kuri sugeba sukelti pinigų labdarai. Dabar Rūta išvyksta vėl į Texas kur vaidina porą menesių veikale ,,Anna Get Your Gun'' komedijoje, kurios autorius Irving Berlin dabar švenčia 100 metų. Belieka Rūtai palinkėti daug sekmės!

J. Kaributas

PUSRYČIAI

Pusryčių valgymo reikšmė įvairiuose kraštuose buvo labai skirtinga. Tai daugiausia priklausė nuo klimato, pagal tai vystėsi papročiai ir skonis. Keturioliktojo amžiaus Anglijos kronikose rašoma, kad gausus pusryčių maistas būdavo nuplaunamas litrais alaus arba vyno. Apie maisto gausumą galima įsivaizduoti paskaičius karalienės Elžbėtos I pusryčių patiekalų sąrašą. Ji suvalgydavo kepalą kvietinės duonos storai užteptos sviestu, dubenį tirštos avienos arba jautienos sriubos, didelį žąsienos arba kiškienos apkepą ir visa tai ,,nuplaudavo'' vynu arba alum. Prancūzijoje buvo kitokie papročiai. Septynioliktame amžiuje karalius Liudvikas XVI pusryčiam suvalgydavo tik truputį duonos ir užgerdavo vynu, kad vėliau galėtų daug prisivalgyti pietų arba vakarienės metu. Net ir šiais laikais prancūzai pasitenkina labai menkais pusryčiais: ,,kruasantas ir puodelis kavos''. Skandinavijos kraštuose yra visiška priešingybė — labai gausūs pusryčiai, kurie susideda iš sekančių valgymų: spanguolių sunka, silkės, žuvys, dešros, košės, sūriai, javainiai, paštetai, kiaušinienės, jogurtai, kompotai, uogienės, sviestas, sausainiai, pienas, kava, arbata, duona ir t.t. Viešbučiuose ir restoranuose pusryčiams būna paruošti dideli stalai-bufetai, kur kiekvienas pasitarnauja. Gal iš čia ir atsirado taip populiarūs, ankščiau kažkodėl vadinami ,,švediški'' vaišių stalai, nors jų buvo Suomijoje, Danijoje, o ypač Norvegijoje ir kitur. Savitą pusryčių tradiciją turi Viena, kur jau devynioliktame amžiuje buvo paprotys pusryčius valgyti kavinėje, tai, aišku, yra vėlyvi pusryčiai buvę labai populiarūs menininkų, aktorių, rašytojų, filosofų, muzikų ir visų kitų dailiųjų menų atstovų. Ne vienos muzikos kūrinys gavo pradžią ant marmurinio staliuko Vienos kavinėje... Net ir šiais laikais į garsiąsias vienietiškas kavines, papulti yra sunku, kurios išimtinai yra lankomos vietinių gyventojų. Procentiniai yra nustatyta, kad pusryčius valgančiųjų Amerikos kavinėse ir restoranuose skaičius didėja. Psichoanalistų ir dietininkų nuomone ramiai valgomi pusryčiai, neskubant vienam arba pasikalbant — dviese, kavinėje arba namuose, sumažina vidinę įtampą visai dienai. Pusryčius reikia valgyti neskubant ir ilgai.

Pagal seną išmintį — turėtume valgyti: ,,karališkus pusryčius, miestietiškus pietus ir ubagišką vakarienę''. Tačiau tos taisyklės, kuri yra tinkamiausia mūsų organizmo sveikatingumui, niekas nenori pripažinti, o ypač tie, kurie prisilaiko įvairių dietų. Dietiniai pusryčiai dažniausia prasideda ir baigiasi juodos kavos puodeliu... Žmonių sveikatos svorio tyrimai, kurie tęsėsi dvidešimt metų, įrodė, kad kurie valgo stiprius pusryčius net 20% ilgiau gyvena. Tiriami buvo tokie asmenys, kurie nerūkė, sportavo, turėjo normalų svorį, gerai išsimiegodavo, su saiku vartojo alkoholį ir pasirinkdavo tinkamą maistą. Tyrimai taip pat įrodė, kad tie, kurie pusryčių metu suvalgydavo 2.000 kalorijų — numesdavo svorį. Tie, kurie suvalgydavo vakarienės metu 2.000 kalorijų, svorį priaugdavo. Didesnis maisto kiekis ryte — sumažina apetitą, judėjimas sunaudoja susikrovusias kalorijas. Vakariniai užkandžiai nebesusinaudoja, ir tuo būdu didina svorį. Stipriai privalgius vakare, ryte būna mažesnis apetitas, — valgoma vėliau, todėl ir vėl kraunasi kalorijų atsargos, kurios nesusinaudoja...

Pusryčių maistas turi būti gerai balansuotas, nes trečdalis visų būtinų mineralų ir vitaminų suvalgoma ryte. Geri pusryčiai susideda iš sekančių naudingų medžiagų: hidratai (carbohydrates) — įvairios košės, javainiai (cereals), sausainiai ir duonos, kuriuose yra vitaminų, mineralų, proteinų, plaušinių medžiagų (fibre); įvairūs pieno gaminiai — mažo riebumo sūriai, varškė, pienas ir t.t.; sviestą vartoti su saiku, taip pat ir kiaušinio trynį, kiaušinio baltymą vartoti galimai daugiau; įvairūs vaisiai ir jų sunkos yra labai svarbi pusryčių dalis. Pvz. vienas stiklas (8 oz.) apelsinų (šaldytų ar šviežių) sunkos turi sekančias naudingas medžiagas: proteiną, kalcį, fosforą, kalį, geležį, hidratus, Vitaminus A, B, ir ypač — C. Jei dėl kokių nors priežasčių vaisių arba sunkos negalima vartoti, būtinai reikia imti vitaminų tabletes. Troškinti vaisiai, pvz. obuoliai, yra geras paįvairinimas košių. Galima ir pačiom sugalvoti įdomesnių gėrimų, tinkamų ryte. Pavyzdžiui: į blenderį įpilti ¾ p. mažai koloringo ir beskonio jogurto, ¼ puodelio nugriebto pieno, 1 puodelis supjaustytų šviežių (gali būti ir troškinti) vaisių, pagal skonį arba ½ šaukštelio cukraus, viską gerai išplakti. Geras ,,greitų pusryčių'' gėrimas!

• Atsiųsta paminėti

1989 — KALENDORIUS; išleido Toronto Prisikėlimo parapijos ekonomienė sekcija; redagavo — S. Prakapas; tiražas 3000 egz., 208 psl.; dailus ir gausiai iliustruotas leidinys.

Balsai iš Anapus — Leonardas Andriekus; Ateitininkų Federacijos premijuotas eilėraščių rinkinys; išleido Šv. Kazimiero lietuvių pranciškonų provincija Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejui atminti; iliustracijos — **dail. V. Kašubos** kūryba; 126 psl., kaina — $8.00; dailus leidinys tinkamas dovanom.

Paskutinis pabučiavimas — Zefirina Puikytė-Balvočienė; eilėraščių rinkinys; dailininkė — Ilona Brazdžionienė-Kerr; 58 psl. kaina $ 5.00; dailiai išleista, iliustruota knyga.

Paskaitos ir pranešimai — lietuvių politinė konferencija Washingtone 1987 m.; išleido PLB visuomeninių reikalų komisija 1988 m.

Buvusios Kauno Meno mokyklos auklėtinės — dailininkės susitikusios keramikos parodos metu Čikagoje: iš k. J. Paukštienė, E. Marčiulionienė, A. Rimienė.

„1988 Pavasaris" meno paroda buvo surengta Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje š.m. gegužės mėn. Savo kūrybą išstatė dail. **Nijolė Banienė.** Balzeko muziejuje Čikagoje dažnai yra rengiamos parodos ir koncertai, kurie sudomina ir svetimtaučius lietuvių kultūra.

Muz. Gintarės Jautakaitės, gyv. JAV, koncertai susilaukia didelio pasisiekimo. Palydima pramoginės muzikos orkestro, ji pati akomponuodama dainuoja savo sukurtas dainas, kurios pasižymi melodingumu ir nuoširdžia tėvynės meile.

Vilniaus Universiteto mokslinės bibliotekos bičiulių būrelis veikia Adelaidėje, Australijoje nuo 1974 metų. Šiais metais buvo įsteigtas skyrius ir Melbourn̄eje vadovaujant **A. Karazijienei** ir **E. Šileikienei.** Pagrindinis būrelių tikslas yra mokslinių knygų siuntimas V.U. bibliotekai. Lėšos telkiamos narių mokesčiu, kuris yra $20.00 metams. Sektinas pavyzdys ir kitiem!

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyboje yra ir dvi kanadietės: **Irena Lukoševičienė** — kultūros reikalam ir **Gabija Petrauskienė** — ryšiam su kraštais ir lietuviška spauda.

„Volungės" dainininkai jau trylika metų žavi mus savo daina. „Volungė" pagarsėjo ne tik Kanadoje bei JAV, bet ir Europoje. Pasiektas aukštas profesionalus dainavimo lygis, tai — vadovės **muz. Dalios Skrinskaitės-Viskontienės** nuopelnas. Linkime „Volungei" muzikos garsais plačiai skleisti lietuvišką dainą pasaulyje!

Rasa Lukoševičiūtė-Kurienė

Keramikės Eleonoros Marčiulionienės paroda Čikagos Čiurlionio galerijoje praėjo su dideliu pasisekimu. Žiūrovus žavėjo skulptūrinės keramikos tematika, technika, ir spalvynas. Žaismingа menininkės vaizduotė visiem padarė gilų įspūdį. Parodoje įžanginį žodį tarė meno istorikė **Viktorija Matranga.**

PLB Kultūros Komisijos pirm. Irena Lukoševičienė

Rasa Lukoševičiūtė-Kurienė, buvusi KLB kultūros komisijos pirmininkė, yra jauna ir energinga visuomenės veikėja, labai aktyviai pasireiškusi išeivijos lietuvybės išlaikymo ir lietuviškos kultūros puoselėjimo darbe, o ypač jaunimo tarpe. Kilusi iš žinomų kultūrininkų P. ir I. Lukoševičių šeimos Montrealyje, nuo mažų dienų su savo seserim Ina buvo aklėjama lietuviškoje dvasioje, dalyvavo jaunimo organizacijose ir tautiniuose ansambliuose. Rasa yra baigusi sociologijos mokslus ir dirbo kanadiškose mokyklose; sesuo Ina baigia paruošti farmacijos magistro laipsnį. Ruošiant PLB kultūros kongresą Rasa vadovavo organizaciniam komitetui ir daug prisidėjo prie sėkmingos kongreso eigos. Po naujų bendruomenės rinkimų, PLB kultūros komisijos pirmininkės pareigas perėmė, Rasos mama, **Irena Lukoševičienė.** Linkime sėkmės!

* * *

* * *

Sofija Bilevičienė

Marta Babickienė, žinoma visuomenės veikėja, mirė š.m. lapkričio mėn. 25d., Čikagoje, sulaukusi senatvės. Mokslus baigusi Lietuvoje, dirbo pedagoginį darbą, kuri tęsė ir išeivijoje. Priklausė organizacinėje veikloje: L. D. Kung. Birutės d-jai, L. Moterų Klubų Federacijai, Skaučių seserijai ir t.t. Išaugino lietuviškai susipratusią šeimą, net proanūkes dailiai kalbančias lietuviškai.

Lietuvių Tautodailės Instituto Toronte, Kanadoje, nariai aptarė einamus reikalus, t.y. naujai išleistos knygos ,,Lithuanian sashes'' platinimą. Dalyviai buvo supažindinti su sekančios knygos paruošimu ,,Lietuvių tautodailės apžvalga išeivijoje'', kurią ruošia dail. A. Tamošaitienė. Instituto kuratorium yra dail. A. Tamošaitis. Institutui vadovauja pirm. A. Vaitonienė

Op. solistė Barbara Darlys-Drangelienė, kilusi iš Glasgowe, Anglijos, mirė š.m. birželio mėn. Ilgus metus dainavo Amerikos operose, taip pat ir vals. Lietuvos operoje, atlikdavo pagrindines dramatinio soprano roles: Aidoje, Trubadūre ir kitose. Paskutiniu metu ilgai dirbo Amerikos Balso redakcijoje. Palaidota prie Washington'o.

Jadvyga Tūbelienė mirė š.m. spalio mėn. 5 d. Sulaukusi 96 metus. Buvo žinoma lietuvių visuomenės veikėja, pasižymėjusi moterų, socialinių ir karitatyvinių draugijų veikloje; bendradarbiavo spaudoje; 1938 m. buvo paskirta į specialią komisiją Tautų S-goje, Ženevoje; 1940 m. atvykusi į JAV dėstė Washington'o universitete. Sulaukusi senatvės gyveno Putname, Conn. Užjaučiame dukrą Mariją Tūbelytę-Kuhlman.

Elena Jankauskaitė-Turauskienė, buv. Lietuvos diplomato našlė, mirė š.m. vasario mėn. Paryžiuje. Ji buvo gimusi Prancūzijoje, bet ilgai gyveno Lietuvoje, kur reiškėsi visuomeniškoje veikloje. Ji priklause ,,Pax Romana'', Mergaičių globos draugijai, Pasauliniam motinų sąjūdžiui, Lietuvių-prancūzų draugijai, Ateitininkų federacijai ir t.t. Dalyvaudavo tarptautiniuose moterų organizacijų kongresuose, kur atstovaudama lietuves moteris daug nusipelnė mūsų kraštui. Ilsėkis ramybėje!

Elena Turauskienė

Sofija Kazakevičiūtė-Bilevičienė ilgametė L. Kat. Mot. Draugijos narė, mirė š.m. kovo mėn. 24 d., Ottawoje, Kanadoje, sulaukusi 90 metų.

Lietuvoje gyveno Kaune ir priklausė Prisikėlimo parapijos draugijos skyriui nuo 1933 metų.

Į Kanadą atvyko 1948 metais su vyru Vincu Bilevičium ir dukterų Birutės ir Danutės šeimomis. Nuo pat pradžios įsijungė į draugijos veiklą, 1978 m. pablogėjus sveikatai su vyru persikėlė į Ottawą, Netekus vyro, buvo globojama dukters Danutės Danienės šeimos. Danutė ir Juozas Daniai yra žinomi visumenės veikėjai, taip pat yra pasižymėjusi ir jų duktė Milda, autorė svarbaus reikalo anglų kalba apie lietuvių imigraciją į Kanadą. Sofijai ir Vincui Bilevičiam, dar gyvenant Montrealyje buvo kilusi mintis įrišti ,,Moters'' žurnalo komplektus, kad galima būtų laikyti lentynoje, lengvai pasiekti ir pasiskaityti. ,,Moters'' žurnalo straipsniai visada yra įdomūs, nesvarbu kuriais metais spausdinti, įrištos komplektų knygos palieka gilų įspūdį, nes čia atsispindi 33 metų išeivių moterų gyvenimas ir jų įnašas į lietuviškos kultūros išlaikymą.

Tą Sofijos Bilevičienės pageidavimą įvykdė duktė Danutė Danienė, tuo pagerbdama savo Motiną, darbščias bendradarbes ir ,,Moters'' žurnalo redaktorę Norą Kulpavičienę.

Tegul būna lengva išeivijos žemele nuoširdžiai ir kukliai Draugijos Narei, isėkis ramybėje!

Nuoširdžiai dėkojame **Danutei Danienei** už 500 dolerių auką ,,Moters'' žurnalo komplektų įrišimui. red.

Antalieptės gimnazijos (apie 1925 metus) mokiniai su mokytojais: dešinėje pirmoji sėdi mok. J. Sinkevičiūtė, apačioje (dešinėje) — gimnazistas Jonas Prunskis.

Buvusias Antalieptės mokytojas prisiminus

Agronomė Raugaitė, ilgametė Antalieptės, Zarasų apskr., mergaičių žemės ūkio mokyklos vedėja, mirė š.m. pavasarį Kaunė.

Velionė užsitarnavo platesnio paminėjimo, nes Antalieptės mokykla pasižymėjo ne tik žemės ūkio, bet ir bendro švietimo bei auklėjimo srityje. Į ją mokinės atvykdavo iš visų Lietuvos vietovių: Aukštaitijos, Žemaitijos ir Suvalkijos. Velionės pastangomis prie mokyklos buvo įkurtas pavyzdinis 50 ha. ūkis, kur buvo laikomi olandų raguočiai ir kiti veisliniai gyvuliai. Taip pat buvo įsteigtas bene pirmas modernus vištynas. Prie ūkio priklausė ir labai tvarkingai prižiūrimas sodas: vaismedžiai išbaltinti, smėlėti takai išvedžioti, dažyti suolai sustatyti ir gėlynai įrengti ir t.t. Todėl čia atsilankydavo ir vasarodavo daug svečių, kaip šv. Sosto nuncijus, prezidentas A. Smetona ir kiti.

Agronomės Raugaitės profesinių agronomijos žinių pritaikymas kultūriniame ūkyje buvo vertas valstybinio masto dėmesio, nes jos įnašas Lietuvos žemės ūkiui buvo labai reikšmingas.

Nepriklausomybės laikais Veterinarijos departamento buvau paskirtas į Antalieptės rajoną, su agr. Raugaite dažnai susitikdavau ūkio reikalais. Ji buvo neeilinė asmenybė, gera savo srities žinovė. Jos gyvenimo pabaiga buvo liūdna, paskutinius 20 gyvenimo metų daugiausia praleido lovoje, buvo paraližuota. Tačiau dvasiniai nepalūžo, būdama širdiečių vienuolijos nare, tikra Lietuvos patriote išliko iki mirties, sulaukusi 85 metų.

Izabelė Sinkevičiūtė, buvusi Dotnuvos Žemės Ūkio Akademijos lektorė, mirė š.m. birželio mėn. 18 d. Ji buvo gimusi 1900 m. Gulbiniškių km. Marijampolės apskrityje. Kurį laiką mokytojavo Antalieptės, Zarasų aps., gimnazijoje. 1927 m. įstojo į D.Ž.Ū. Akademiją, kurią baigė 1927 metais. Dar būdama studente pradėjo dirbti žemės ūkio ekonomijos katedros moksline bendradarbe, nuo 1941 metų buvo akademijos audimo srities lektorė. Dar ir dabar galima sutikti jos buvusių studenčių, dabar jau subrendusių agronomių. Atvykusi į Čikagą I.S. 1949 metais įsteigė ,,Marginių'' knygyną, kuriame buvo gaunama visa lietuviška spauda, čia darbavosi iki gyvenimo galo.

Antalieptėje velionė buvo mano 3 klasės mokytoja. Ji tada labai aktyviai reiškėsi patriotinėje ir kultūrinėje veikloje: rengė vaidinimus, organizavo pobūvius, globojo skautus. Ji buvo malonaus būdo. Dažnai su ja pakalbėdavau apie praeitį, prisimindavome Lietuvoje praleistas dienas su malonumu.

Velionę į kapines palydėjo didelis būrys buvusių mokinių ir prietelių. Ilsėkitės ramybėje!

Jonas Prunskis

Monikos Zekienės netekus

Vėl paviliojo auką kapai (Maironis)

1988 m. Sausio 5 d. su šiuo pasauliu atsiskyrė Monika Zekiene-Vorininkaitytė. Dideliame skausme liko dukros Elenutė, Danutė ir Onutė Radzevičienė su šeima, daug giminių ir draugų.

Monika — Suvalkijos laukų dukra, gimė 1911 m. gausioje Vorininkaičių šeimoje. Būdama veik jauniausia šeimoje, paskutinė ir paliko šį pasaulį.

Apleido tėvynę su šeima ir mažais vaikais, kaip ir daugelis mūsų, 1944 m. ir pradėjo tremtinių dienas. Būdama malonaus ir draugiško būdo, su šypsena žvelgė į gyvenimą, kad ir sunkiose valandose.

Atvykusi Kanadon, nors ir augindama šeimą, visu nuoširdumu įsijungė į tik ką atsikūrusią Kanadoje Lietuvių Katalikių Moterų Draugiją Toronte. Nuoširdžiai dirbo iki pat mirties: pradžioje Šv. Jono Krikšt. par. skyriuje, pakeitus vardą, — Lietuvos Kankinių par. skyriuje. Ji visur dirbo, kur buvo reikalinga bet kokia talka: renginių — gera šeimininkė, napaleonų — karalienė. Jos didžiausias nuopelnas socialinėje srityje, kur 20 metų darbavosi Socialinėje komisijoje. Drauge su skyriaus narėmis M. Norkiene ir V. Ottiene lankė ir guodė lietuvius ligonis ir vargan patekusius. Velionė perėjo gyvenimą gerą darydama, šelpdama vargstančius, guosdama liūdinčius, vis su šypsena ir gera nuotaika.

Palydėta į amžino poilsio vietą šalia savo anksčiau mirusio vyro, Šv. Jono lietuvių kapinėse, Mississaugoje, Ontario. Ilsėkis ramybėje!

Monika Zekienė

• ORGANIZACINĖ VEIKLA

L.K. Moterų Draugijos suvažiavimas Kaume 1911 metais

PRAEITIS — DABARTIS — ATEITIS

LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJAI 80 METŲ

Minint didelę ir garbingą, prieš 80 metų Lietuvoje gimusios, Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos sukaktį, malonu ir mums — tos draugijos skyriui Adelaidėje, pasidžiaugti, kad mes dar pajėgiame savyje išlaikyti tos draugijos gyvybę ir toliau austi prieš 80 metų jos kūrėjų pradėtą Tiesos ir Meilės audinį, skirtą Dievui ir Tėvynei, kartu neleidžiant užgesti viltims, kad jis kada nors bus parneštas į laisvą Lietuvą.

Sukaktyje neišvengiamai reikia atsigręžti į nueitą kelią, surasti draugijos ištakas ir pasekti jos vagą, kad galėtume susidaryti vaizdą, kas ta draugija yra, ką ji davė ir tebeduoda mūsų Lietuvai.

Lietuvių Katalikių Moterų Draugija įkurta 1908 m. kovo 21 d., rusų valdžiai patvirtinus jos įstatus. Tais pačiais metais, balandžio 26 d. Kaune įvyko moterų suvažiavimas, į kurį atvyko iš įvairių vietovių 200 delegačių. Išrinkta pirmoji d-jos valdyba. Nuostabu, kad tas suvažiavimas įvyko tik trims metams praėjus nuo 1905-tų metų Rusijoje kilusios revoliucijos, vos atgavus lietuviškos spaudos laisvę. Draugijos pirmasis dvasios vadas prelatas Povilas Januševičius įkūrimą taip apibūdino: ,,Moterų draugija gimė sunkiausiais Tėvynės laikais, įkvėpė ją Dievo apvaizdos malonė Bažnyčios ir Lietuvos labui''.

Kas buvo tos draugiją įkūrusios moterys? Tai — lietuvės motinos, nuo seniausių laikų mylinčios savo kraštą, Lietuvos žemę, jos kalbą; motinos — religingos, besimeldžiančios ne tik namuose, bet ir prie jų pčių gėlėmis išpuoštų kryžių bei Rūpintojėlių; motinos — prisirišusios prie savo šeimos, mylinčios savo gyvenamą aplinką, dainuojančios lietuviškas dainas; motinos — mylinčios žmogų ir jaučiančios dėkingumą Dievui. Draugijos atsiradimas tai — lietuvės motinos — motinos auklėtojos nuopelnas. Draugija liko atrama ir jos užaugintai tikinčiai, patriotei dukrai.

Moterų d-ja buvo lietuvei motinai pagelbinė priemonė. Jos įstatuose numatyti tikslai buvo: suvienyti lietuves katalikes moteris bendram kultūriniam, visuomeniniam darbui, kelti jų ekonominę gerovę, laiko iškeliamiems klausimams atsakymų ieškoti katalikų Bažnyčios moksle.

Draugija veikė susiskirsčiusi skyriais, kurie ribojosi vyskupijomis ir rajonais, 1939 m. draugiją sudarė 405 skyriai. Tuo laiku d-ja turėjo 42,000 narių. Vilniaus kraštui prisijungus, skyrių ir narių skaičius dar padidėjo.

Žvelgiant į L.K. Moterų d-jos įnašą Lietuvai, pirmiausiai reikia paminėti jos įkurtas pirmasias amatų ir ūkio mokyklas, kuriose tada dar slaptai buvo mokoma lietuvių kalbos ir Lietuvos istorijos. Kovose už Nepriklausomą Lietuvą organizuotai moterų visuomenei vadovavo Liet. Kat. Moterų d-ja. Susidarius Vilniuje Valstybės tarybai, jos veiklą rėmė moterys aukodamos ir rinkdamos lėšas.

Neprikłausomybės kovose pirmiesiems Lietuvos kariuomenės pulkams draugijos moterys išsiuvinėjo ir padovanojo vėliavas, parūpino kariams šiltą aprangą, slaugė sužeistus ir juos slėpė nuo priešų.

Laisvės laikotarpyje draugija ypač rūpinosi kaimo mergaičių švietimu, įsteigdama ir išlaikydama visą eilę žemės ūkio mokyklų, organizuodama įvairius kursus ir paskaitas.

Draugija rūpinosi ir spauda, ja skleisdama tautiškumo dvasią, sąmonindama moteris ir formuodama viešąją visuomenės nuomonę. Tam tikslui 1910 m. išleido pirmąjį moterų laikraštį ,,Lietuvaitė'', 1918 m. — ,,Moterų balsą'', o 1920 m. pradėjusi leisti žurnalą ,,Moteris''. To žurnalo tąsa tebėra dabar Kanadoje leidžiama ,,Moteris'', kurią daugelis iš mūsų narių Adelaidėje prenumeruojame ir skaitome. Meilę lietuviškai spaudai parodo ir tai, kad 1933 m. 33 draugijos skyriai turėjo savo knygynus.

Šalia to nemažiau rūpinosi ir socialine globa bei labdarybe. Įsteigė ir išlaikė 16 senelių prieglaudų, 27 arbatines, 8 vieš-bučius, 8 valgyklas, kovojo su girtuokliavimu. Draugijai rūpėjo taip pat motinų bei mergaičių globa. Tam tikslui įsteigė mergaičių globos namus, darbo biurą, motinos ir vaiko globos sekciją. Draugija pirmoji iškėlė Motinos dienos įvedimo ir šventimo mintį, kas ir buvo Lietuvoje įvykdyta; taip pat išlaikė 7 sveikatos punktus, motinystės namus, namus našlaičiams, lopšelius kūdikiams.

1939 m. draugija pasistatydino Kaune moderniškus namus, kuriuose buvo centro valdybos įstaiga ir ,,Moters'' redakcija.

Dalyvių skaičiumi buvo gausūs draugijos ruošiami kongresai bei suvažiavimai. Ypač įspūdingas buvo 1928 m. Kaune įvykęs jubiliejinis kongresas. Įsivaizduokime, kaip buvo nuostabu matyti Kauno gatvėmis žygiuojant tautiniais drabužiais pasipuošusias su plevesuojančiom vėliavom LKMD-jos moteris; dalyvavo 3.170 narių ir 70 skyrių vėliavų.

1938 m. draugijos 30 m. sukaktis buvo paminėta Kaune, suruošta konferencija, kurioje dalyvavo virš 1,000 narių. Ta konferencija buvo dalis tuo pačiu metu švęstų visos eilės sukakčių, būtent: 20 m. Lietuvos nepriklausomybės, 550. Nuo Lietuvos krikšto, 325 m. nuo Marijos apsireiškimo Šiluvoje.

Paskutinis draugijos kongresas įvyko 1940 m. gegužės mėn. Vilniuje. Tūkstantinės minios dalyvavo maldoje Aušros Vartuose ir iš ten eisenoje į katedros aikštę, kurioje įvyko iškilmingas posėdis. Tai buvo pirmasis ir paskutinis moterų pasireiškimas mūsų sostinėje, nes tais pačiais metais Lietuva buvo sovietų okupuota, o esanti pačiame žydėjime Liet. Kat. Moterų d-ja, turinti arti 50,000 narių, buvo uždaryta, turtas konfiskuotas, išlaikomos įstaigos nusavintos. Nuo to laiko d-jos siekiai tėvynėje liko tik užslėpti moterų sielose; liko kančia ir kova dėl tikėjimo ir tautos laisvės.

Žvelgdama į draugijos praeitį ir ją kritiškai vertindama viena iš jos didžiųjų veikėjų — sesuo Augusta Sereikytė taip rašo: ,,Lietuvių Katalikių Moterų Draugija sujungė lietuves moteris bendram kultūros, švietimo, socialinės globos ir labdarybės darbe. Pradedant nuo aukščiausių veikėjų ir baigiant tūkstantinėmis narių gretomis, jos visos dirbo siekdamos Tiesos ir Meilės idealo. Jos atliko milžinišką ir reikšmingą darbą visos Lietuvos gerovei.'' O buvusioji pirmoji draugijos pirmininkė Elena Vaitkevičienė savo gyvenimo saulėleidyje yra taip išsireiškusi: ,,Malonu senatvėje matyti, kad darbas, kuriam buvo pašvęsta daug jaunystės jėgų, nežuvo, bet davė vertingų rezultatų.''

Ir tikrai veikėjų pastangos ir pati draugija nežuvo. Ji kartu su Lietuvos žemės sauja buvo išsinešta išeivijon ir čia daugelyje šalių atkurta veikia iki dabar. Draugijos centras nuo 1949 m. yra Toronte, Kanadoje. Ten veikia 5 skyriai. Ten yra leidžiamas žurnalas ,,Moteris''. Lietuvės katalikės moterys organizuotai veikia Škotijoje, Argentinoje, Brazilijoje, Uragvajuje ir Šiaurės Amerikoje, nors kai kurie skyriai yra pasivadinę kitais vardais.

Visą lietuvių katalikių moterų veiklą apjungia Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjunga, kurios centras yra New Yorke. Ši organizacijų jungtis yra narė Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unijos, su centru Paryžiuje. Ši unija veikia pasaulinėje plotmėje, jos tarptautiniuose suvažiavimuose dalyvaujančios lietuvių delegacijos nepraleidžia progų iškelti Katalikų Bažnyčios sunkią tikinčiųjų padėtį pavergtoje Lietuvoje ir išryškinti mūsų tautos teisę į laisvą — nepriklausomą gyvenimą.

Australijoje gyvuoja du moterų draugijos skyriai — Melbourne ir Adelaidėje. Mes, būdamos jų narėmis, už jūrų, vandenynų gyvename Lietuvos gyvenimu, jos rūpesčiais, jos nedalia. Ir mes iš čia — iš tolybių tiesiame pagalbos ranką pavergtai Tėvynei ir jos kenčiančiai Bažnyčiai, ir mes stengiamės savyje išlaikyti lietuvę katalikę moterį su išsivežtais iš Tėvynės kilniais idealais ir tikslais.

Labai panaši šiandien Lietuvos padėtis į tą, buvusią prieš 80 m. draugijai kuriantis. Ir tada ir dabar Lietuva pavergta. Ir tada lietuvis kovojo už laisvą žodį, už lietuvišką maldaknygę, kaip ir dabar sovietų okupacijoje. Šiuo metu, perestroikos prošvaistei švystelėjus, iš Tėvynės ypatingai garsiai skardi tautos ir tikėjimo laisvės šauksmas, kaip ir tada.

Lietuve moterie, Tu, pakilusi iš Rimšos skulptūros palikai dūzgiantį ratelį ir vaiką prie atverstos knygos. Tu eini per Lietuvos istoriją Lazdynų Pelėdos, Šatrijos Raganos ir Žemaitės žingsniais. Dabartimi — žengi Nijolės Sadūnaitės drąsia eisena. Prieš 80 m. kūrėjų gyveniman išleista L. K. Moterų Draugija keliauja taip pat toje procesijoje, o joje ir mes — Adelaidės draugijos moterys su savo kuklių darbų lauknešėliais.

Kokį žodį surasti šitos kalbos užsklandai? kokį sakinį sudaryti, kad jis įkristų kiekvieno sielon giliai, giliai? Tebūna juo prašymas lietuvėms motinoms ir močiutėms įduoti savo jaunimui lietuvišką maldos žodį nuo pat mažumėlės, nes jie atras šviesą, tiesą ir tikrąjį gyvenimo kelią, kuriame tikėjimas ir lietuvybė neatskiriami. Jūsų rankose — mūsų ateitis. draugija laukia lietuvių katalikių mergaičių ir moterų, kurias jūs išugdysite. Laukia, tiki ir dirba!

Saulenė Pusdešrienė

Paskaita skaityta Adelaides, Australijos, skyriaus šventės — minėjimo proga.

Lietuvių Katalikių Moterų d-jos, Adelaides, Australijos, skyriaus valdyba suruošusi Lietuvoje įkurtos draugijos 80 metų sukakties paminėjimą: iš k. Z. Vencienė, K. J. Petraitis, MIC — dvasios vadovas, S. Pusdešrienė — pirm.; (stovi) B. Budrienė, R. Kubilienė, J. Janilionienė, J. Vosylienė, G. Damoševičienė.

1988
Adelaide

L.K.M. D-JOS SUKAKTIES PAMINĖJIMAS

Australijos Adelaides L.K.M.D. skyrius paminėjo garbingą 80 metų Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos įkūrimo sukaktį Lietuvoje.

Šventės programa buvo pradėta rugpjūčio 13 d., šeštadienį, paruošta lietuviška radijo valanda, kurią pravedė valdybos vicepirm. Zinaida Venciene. Šventišką žodį tarė v-bos sekretorė Rusnė Kubiliene. Pr. Pusdešrio šiai progai parašytą radijo vaidinimą suvaidino d-jos narės. Valanda buvo pradėta dvasios vado kun. Juozo Petraičio, MIC. žodžiu, skirtu Marijos metų užbaigimui.

Tos pačios dienos vakare Šv. Kazimiero lietuvių bažnyčioje buvo suruošta Šventoji valanda Marijos garbei.

Rugpjūčio 14 d., sekmadienį, Šv. Kazimiero bažnyčioje d-jos intencija kun. J. Petraičio aukotose šv. mišiose draugija dalyvavo su savo vėliava, narės pasipuošusios tautiniais rūbais. Bažnyčios presbiterija buvo nuostabiai išpuošta orchidejomis, Marijos statula — žalumynais ir baltų gvazdikų žiedais apipinta. Buvo šventinami žolynai. Šv. Kazimiero bažnytinis choras, vadovaujamas Nemyros Masiulytės — Stapleton jautriai giedojo Marijai skirtas giesmes. Tikinčiųjų maldoje buvo skaitoma specialios intencijos. Mišių skaitinius skaitė v-bos narė Genovaitė Damaševičienė. Auką atnešė v-bos iždininkė Jadvyga Janilionienė ir sekret. Rusnė Kubiliene. Puošnią padėkos puokštę prie Marijos statulos padėjo bažnyčios puošėja metų bėgyje Antanina Jasiūnienė. Pasakytame pamoksle dvasios vadas šiltais žodžiais d-ją pasveikino.

Po mišių Lietuvių katalikų centro salėje įvyko d-jos Padėkos vaišės, į kurias be draugijos narių dar buvo pakviesti jos veiklos rėmėjai ir organizacijų atstovai. Prie jaukiai paruoštų ir narcizų auksu išpuoštų stalų susėdo virš 130 dalyvių. Scena buvo skoningai papuošta vėliavomis, žiedais ir didžiuliu skaičiumi ,,80''. Vaišes giedrioje nuotaikoje pravedė v-bos vicepirm. Z. Venciene.

Tarp užkandžių ir pagrindinių duočių buvo paminėta d-jos 80 m. jubiliejus. Ta tema paruoštą paskaitą skaitė skyriaus pirm. Saulenė Pusdešrienė. Adelaidėje daugelį metų gražiai besireiškiantis kvintetas (A. Kaminskienė, B. Budrienė, Z. Venciene, S. Pusdešrienė — vadovė, ir J. Nekrošienė), kurio dainininkės yra d-jos narės, jautriai padainavo 5 dainas, kiekvieną iš jų dedikuodamos d-jos išgyventiems įvairiems laikotarpiams, dainų pynę užbaigdamos viltinga svajone, visiems kada nors padainuoti laisvoje Lietuvoje.

Prie kavos ir tortų subangavo draugiją jubiliejuje ir metinėje šventėje sveikinusių, d-jos veiklą užgiriančių ir jos ateičiai negailinčių pačių gražiausių linkėjimų eilė. Kalbėjo: Parapijos tarybos vice-pirm. V. Baltutis, ALB Adelaidės apylinkės vardu — V. Patupas, dvasios vadas kun. J. Petraitis, ateitininkų pirm. A. Kubilius, Šv. Kazimiero liet. mokyklos vardu žodį tarusi mokyt. K. Dundienė, ,,Vaidilos'' teatro rež. ir Šv. Kazimiero bažn. choro administratorius V. Opulskis, rankdarbių būrelio vad. G. Straukienė, choro ,,Lituania'' vadovė G. Vasiliauskienė, ramovėnų pirm. V. Vosylius, ALK Federacijos įgaliotinis Pr. Pusdešris. Paskaityti raštu gauti sveikinimai iš Adelaidės Moterų sekcijos ir Lietuvių dienų komiteto pirm. J. Vabolienės. Viena iš d-jos skyriaus Adelaidėje kūrėjų Agota Stepanienė savo kalboje gražiai parafrazavo Brazdžionio eilėraštį sakydama, kad Lietuvių katalikių moterų draugija, įkurta Lietuvoje, kaip vėlė nemarūnė dabar keliauja per pasaulį.

Vaišės užbaigtos visų sugiedota giesme ,,Marija, Marija''. Dar ilgai ir po to buvo būreliais pabendrauta besidalinant šventės įspūdžiais, kurie, atrodo, visų buvo šviesūs ir geri.

Taip kažkur Žemės pakraštyje, Australijoje, Adelaidėje išgyvenome pakilias prieš 80 metų Lietuvoje įkurtos Liet. Katalikių Moterų Draugijos jubiliejaus nuotaikas, pažvelgėme į jos veiklos platybes, pasidžiaugėme taip pat čia mūsų atkurtos d-jos 28 m. sukaktimi. Sieloje džiaugsmas, o kartu ir graudulys bei aiškaus atsakymo nerandantis klausimas: — Kaip ilgai pajėgsime šią brangią draugiją išeivijoje išlaikyti? Bet su viltimi tikime, kad ir vėl Draugija atgims Lietuvoje!

S. Pusdešrienė

Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų S-jos valdyba ir New York'o Moterų Kultūros d-ja š.m. spalio mėn. 16 d. surengė organizuotos moterų veiklos 80 metų sukakties minėjimą. Nuotraukoje organizacijų atstovės, svečiai ir Čiurlionio ansamblio kanklininkai.

KLK MOTERŲ D-JOS

L. KANKINIŲ

PARAPIJOS SKYRIAUS VEIKLA

KLK Mot. d-jos L. Kankinių par. skyriaus narės šventės metu: 1š k. S. Petraitienė, O. Dementavičienė, O. Jakimavičienė, S. Kaluzienė, N. Budrienė, M. Zekienė, M. Gudelienė, E. Zaharčauskienė, G. Trinkienė, A. Augaitienė, A. Katelienė, V. Ottienė ir G. Balčiūnienė.

Artėjame prie 40 metų skyriaus įsteigimo ir Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos pradžios jubiliejaus.

Daug mūsų skyriaus narių nebėra gyvųjų tarpe, daugelį jau ir metų našta slegia. Tačiau Vinco Kudirkos žodžiais tariant ,,... išvirtus vienam šului, tuoj kitą statykit...'' Todėl ir šis skyrius ne tik nepavargo, bet pasipildydamas naujomis narėmis, vis daugiau veikia.

Norint išlaikyti lietuvybę šiame krašte, ją perduoti sekančioms kartoms, padėti kenčiančiai Lietuvai, kovoti su blogiu, tam viskam yra reikalinga finansinė parama.

Lėšų sutelkimui darome įvairius renginius: Gavėnios metu — rekolekcijų užbaigimo proga rengiame ,,Šalpos popietę'', kurios visas pelnas skiriamas Lietuvos Religinei Šalpai. Kiti renginiai, duodantys pajamų, tai pavasarį, Kapinių lankymo dieną šilti pietūs Anapilio salėje, rudenį kapinių dienos Paroda, žiemos sezone sekmadienių kavutės parapijos salėje, aukos, narių mokesčiai ir t.t.

1988-tais metais aukos paskirtos sekančiai:

Teviškės Žiburiams $300.00; žurnalui MOTERIS $300.00; LKB Kronikai $300.00 (M. Timukiene $100.00); Radijo valandėlei ,,Tėvynės Prisiminimai'' $100.00; Paminklui žuvusiems už Lietuvos laisvę Šv. Jono Liet. Kapinėse $100.00; K.L.K. Moterų Draugijos Centros Valdybai $50.00; Kun P. Ažubalio fondui $50.00; I. Skuodienei $200.00; Vasario 16 Gimnazijai $100.00; Misijoms $200.00 (Kun. Giedrikiui Uragvajuje); Kovai už gyvybę $250.00; Kun Alf. Svarinskui $300.00; Šv. Kazimiero Kolegijai Romoje $200.00; Kanados Lietuvių Kutūros Muziejui Anapilyje $5000.00.

Draugija labai aktyviai dirba kultūrinėje ir visuomeninėje veikloje.

Iškilmingai švenčiame Draugijos metinę šventę gruodžio mėn., užprašomos šv. Mišios draugijos intencija, bažnyčioje dalyvaujame organizuotai su vėliava, po to vyksta vaišės su menine programa. Susirinkimai daromi su paskaitomis ir aptariama skyriaus veikla.

Kenčiančiai mūsų Tėvynei Lietuvai, prašydamos Dievo palaimos ir Marijos užtarymo skyriaus narių tarpe, A. Augaitienė suorganizavo Gyvojo Rožinio kalbėjimo maldas.

Lankomi ligoniai, ypač skyriaus narės ir jų šeimos. Stengiamės daugiau darbuotis šioje srityje, nes kaskart daugiau metų našta slegia mus.

Bažnyčios puošimu rūpinasi skyriaus narės G. Trinkienė ir A. Augaitiene.

Dainos vienetas ,,Sutartinė'' gieda Lietuvos Kankinių bažnyčioje sekmadieniais 9.30 v.r. pamaldų metu. Jos mielai atlieka programas mūsų renginiuose. Joms parūpintos uniformos, kurias pasiuvo jų mamytės J. Gurklienė, Pargauskienė. ,,Sutartinę'' sudaro: Vad. Muz. N. Benotienė, D. Pargauskaitė D. ir Z. Gurklytės.

Labai apgailestaujame, kad mūsų darbščioji pirm. G. Trinkienė atsisakė šių pareigų trumpam poilsiui. Ji virš 10 metų ištvermingai ir energingai vadovavo mūsų skyriui, kas įgalino mūsų skyrių kasmet skirti daug aukų įvairiems reikalams. Kartu apgailestaujame ilgametės protokolų sekretorės E. Girėnienes pasitraukimą. Jas pavaduoti sutiko — pirmininkė Stasė Girčienė, sekr. Irena Petkienė. Džiaugiamės, kad ir toliau galėsim eiti pirmtakų pramintais takais.

1988 m. lapkričio mėn. valdyba yra sekanti: pirm. Stasė Girčienė, vice-pirm. I Albina Augaitienė, vice-pirm. II Cecilija Pakštienė, sekr. Irena Petkienė, ižd. Salomėja Andriulienė, narė S. Petraitienė; ir G. Balčiūnienė Parengimų sekcija C. Pakštienė, G. Kripienė, Jūzėnienė; Socialinė sekcija; N. Balčiūnienė, I. Cox, Elijošienė, M. Timukienė A. Kazanavičienė V. Ottienė; revizijos komisija: Regina Sirutienė, Aldona Smailienė, sekmadienių kavinės vedėja — Janina Gurklienė.

Nupirktos dirbtinės eglutės bažnyčios papuošimui Kalėdų švenčių metu. Jos bus puošiamos padarytais šiaudinukais, kuriuos daro dail. A. Kazanavičienė.

Prašome Aukščiausiojo palaimos ir šv. Mergelės Marijos globos, kad ir toliau turėtumėm jėgų dirbti Dievo, tėvynės Lietuvos ir artimo meilės darbą.

KLKMD-jos centro valdyba ir ,,Moters'' redakcijos bendradarbės: iš K. L. Murauskienė, pirm.dr. O. Gustainienė, red. N. Kulpavičienė, Z. Didžbalienė, S. Petraitienė; (stovi) B. Danaitienė, R. Stabačinskienė, D. Bražienė, B. Sapijonienė, L. Senkevičienė, N. Budrienė, 1988 m. Toronte.

Aklųjų instituto mokytoja Leonarda Patašienė (su balta skara) apsupta mokytojų ir mokinukų su dovanėlėm į pensiją išleistuvių proga. L. Patašienė yra žinoma aklųjų pedagogė, išleidusi vertingą knygą — „Darbų ABC".

Literatūros dr. Meilė Matjošaitytė-Lukšienė žinoma pedagogė, literatūros tyrinėtoja ir Vilniaus universiteto dėstytoja labai aktyviai reiškiasi Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio veikloje. Ji ypatingai sielojasi dėl lietuvių kalbos sumenkėjimo, skatindama pagerinti mokslo lygį mokyklose.

Baleto solistė Jolanta Valeikaitė yra kylanti nauja žvaigždė Vilniaus operos ir baleto teatre. 1980 metais, dar būdama mokine b. mokykloje, vykusiame baleto konkurse Maskvoje buvo įvertinta garbės raštu. Šiais metais konkurse ji gavo antrą vietą (pirmoji nebuvo paskirta). Jolanta baigusi M.K. Čiurlionio mokyklą 1981 metais, sistematingai kilo aukštyn, dalyvaudama visose pagrindinėse statomų baletų rolėse.

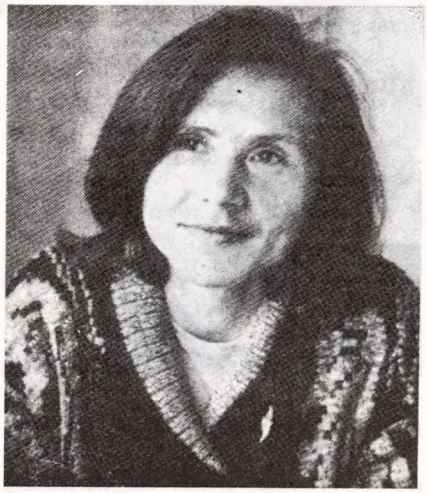
Menotyrininkė Marija Kuodienė (kairėje) yra paruošusi spaudai katalogą apie lietuvių liaudies tapybą, šalia sėdi **Danguolė Jankauskienė** Dailės Muziejaus bibliotekos vedėja.

Dail. Gintarė Uogintaitė yra kilusi iš žinomų menininkų šeimos. Asmeniškos parodos atidarymo proga šalia stovi dailininkės tėvas **dail. Bronius Uogintas.**

Olimpinėse Žaidynėse Korėjoje dalyvavo ir lietuviai. Sidabro medalį gavo: bėgikė — **Laimutė Baikauskaitė;** bronzos medalį: dviratininkė — **Laima Zilporytė** ir krepšininkė — **Vitalija Tuomaitė.** Sveikiname laimėtojas!

Vilniuje buvo surengta madų paroda, kuri įvyko Dailės Parodų rūmuose. Madų kūrimo specialistės demonstravo savo sukurtus modelius. Parodoje taip pat buvo rodomi dailininkų sukurti audinių pavyzdžiai.

Kupiškio etnografinis liaudies teatras gastroliavo Suvalkų krašte, kur vaidino ,,Senovines kupiškėnų vestuves''.

Baltijos Jūros Diena Lietuvoje buvo paminėta labai originaliai. Su visomis valstybėmis kurios ribojasi jūros pakrantėm buvo sutarta š.m. rugsėjo 3 d. 6 v.v. susikabinti rankom ir priminti pasauliui apie žalingą jūros vandens užteršimą chemikalais. Lietuviai dalyvavo labai gausiai, pasipuošę tautiniais drabužiais, dainavo patriotines dainas, rinko aukas gamtos apsaugai, rašė prašymus ir rinko parašus valdžiai, kad mažintų užteršimą.

Vilniaus Universiteto kiemo teatras atšventė dvidešimties metų jubiliejų. Teatrui vadovauja rež. **V. Limantas,** aktoriai — universiteto studentai. Kiemo teatras yra pastatęs įdomių veikalų, tarp jų istorinę Maironio dramą ,,Kęstučio mirtis'', kuri susilaukė didelio susidomėjimo.

Atitaisymas: Palangos Gintaro Muziejaus direktorė yra **Valerija Litvaitienė;** 1987 m. Nr. 6 buvo neteisingai išspausdinta pavardė.

Kompozitorė Audronė Žigaitytė sukūrė operą ,,Mažvydas'', kurios premjera įvyko Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre. Šis pastatymas yra vertinamas kaip iškiliausias sezono įvykis. Operos libreto parašytas pagal rašytojo J. Marcinkevičiaus trijų dalių giesmę ,,Mažvydas''. Malonu girdėti, kad jaunoji kompozitorė taip sekmingai reiškiasi kūrybiniame darbe!

Visų džiaugsmui buvo grąžintos bažnyčios tikintiesiems: Vilniaus katedra, šv. Kazimiero, Kauno Prisikėlimo, Klaipėdos ir kitos.

Dėkojame Toronto Prisikėlimo par. Tėvam Pranciškonam už ilgametį leidimą naudotis parapijos patalpom ,,Moters'' žurnalo redakcijai ir administracijai.

red.

Dipl. ekonomistė Kazimiera Prunskienė.

SĄJŪDIS
STEIGIAMASIS SUVAŽIAVIMAS VILNIUS 1988.10.22-23

1988 METŲ SPALIO 22-OJI

LIETUVOS MOTERŲ SĄJŪDIS

Lietuvos persitvarkymo Sąjūdyje, kaip ir pačiame gyvenime, susiduria daugybė požiurių ir interesų, kurių derinimo racionalių būdų suradimas padės visuomenei išeiti iš aklavietės, iš abejingumo ir sustingimo būsenos. Priverstinis vienareikšmis visuomeninių reiškinių traktavimas, dogmatizmas pagimdė mums visiems gerai žinomas žmonių mąstymo ir jų veiksmų deformacijas. Viena is priežasčių, šalia daugybės kitų, mano supratimu, yra ta, kad formuojant socialinę ir ekonominę politiką apskritai, tvarkant visuomenės reikalus, nebuvo įtrauktas ir **specifinis moteriškas požiūris** kaip atsvara specifiniam vyriškam monopoliniam požiūriui. Šiuo atveju moterys gali pasiguosti nebent tuo, kad joms (mums) tenka mažesnė kaltė dėl visų negandų, nes ne moterys vairavo valstybinę mašiną, kai ši ridenosi į aklavietę. Teisės lyg ir buvo lygos, bet tik ne prie šio vairo . . .

Suprimityvintas moterų emancipacijos supratimas kaip vyrų ir moterų formalių teisių suvienodinimas neatšaukė pačios gamtos formalios lygybės pripažinimas maskavo didžiulę faktinę nelygybę, kurią skatino ir ugdė primityvusis emancipacijos supratimas ir primityvios, dažniausiai statistinės-struktūrinės jos realizavimo formos (moterų ir vyrų skaičiaus santykio valdymo aparate, įvairiuose renkamuose organuose reguliavimas ir pan.).

Moteris mūsų visuomenėje tapo antrarūše būtybe, blogesnės kokybės „vyru". Pati biurokratinio socializmo tikrovė, centralizuoto-komandinio valdymo kerojimas nebuvo tinkama terpė moters kūrybiniam potencialui realizuoti. Moteris labiau nei vyras orientuota į gyvenimiškus būties dalykus, į žmogaus realius poreikius. Jos psichologijai ir veiksmams sunkiau prieinama arba net nepriimtina „kova dėl būvio" biurokratinėje kėdžių hierarchijoje, „kėdžių žaidimas", į kurį įsijautė daugelis (jei ne dauguma) vyrų. Moteris verčiau linkusi rūpintis šeima, savo vaikų auklėjimu ir gerove. Kai šis rūpestis mūsų sąlygomis atima tiek daug jėgų, pakertami spartai kūrybiniam potencialui išsiskleisti. **Nepanaudodama moterų kūrybinio potencialo, visuomenė jį praranda,** tampa skurdesnė.

Menkai tepaguodžia realiai savo padėtį suprantančią moterį prasmę praradusios pagiriamosios Kovo 8-osios kalbos. Atsisakę tuščiažodžiavimo ir vadindami daiktus savais vardais, ką gi kalbėsime, tiksliau — ką mums pasakys vyrai . . . ateinančią Moters dieną. Pabandykime jau šiandien pradėti naują vyro ir moters dialogą naujoje visuomenėje, pabandykite humanizuoti mūsų santykius.

Šia tema, o ji bus ne vienintelė, pradėsime moterišką LPS rėmimą. Netrukus paskelbsime steigiamąjį moterų rėmimo grupės susirinkimą. Veiklos programą svarstysime susirinkusios gausesniame būryje.

Kazimiera Prunskienė

SĄJŪDIS PANEVĖŽYJE 1988 RUGSĖJO 11 d.

„ATGIMIMAS"

LIETUVOS PERSITVARKYMO SĄJŪDŽIO
INFORMACINIS BIULETENIS
NR. 3
SPALIO 15 d.
1988

* * *

KREIPIAMĖS —

Į LIETUVOS MOTERIS

Padvelkus laisvės vėjams, sujudo visi žmonės. Keliami siaubingi faktai. Šviesiausio proto žmonės šaukia: taip toliau gyventi nebegalima! Žūsime!

Žmogus savo civilizacijos aukštumose tapo nelaimingas ir žiaurus, o pasaulis iš patogių žmogaus namų virto mirties šokio lauku. Kiek daug žmonių nebeturi šeimos židinio. Nebėra kam jį kurstyti ir saugoti.

Moteris savo noru ar priversta išėjo kartu su vyru grumtis už materialines gėrybes. Namai liko tušti. Visiems pasidarė šalta ir nyku. Žmonės susvetimėjo. Vyro ir moters amžina meilė iki karsto lentos (Mysterium magnum — Didžioji paslaptis, kaip gražiai apibūdina mūsų Tautos mąstytojas Antanas Maceina) Valstybės įstatymu tapo paneigta, o tyrumas, skaistumas ir gailestingoji meilė gujami kaip tamsios atgyvenos. Ir liko vaikai be teisių, o šeima ir mokykla be tiesos ir meilės.

Tai iškeliame ne tam, kad ką smerktume, bet tam, kad susimąstytume ir pripažintume, jog ši baisi nelaimė įvyko todėl, kad buvo pažeisti aukščiausi žmogaus esmės ir būties principai bei jo vystymosi ir tobulėjimo dėsniai.

Vienas iš tokių pažeidimų buvo tai, kad moteris, užmiršusi dvasingumą, paneigė savo esmę ir išdavė savo motinystės pašaukimą. Juk gimdyti — viena, o būti motina — kita!

Jei šiandien po moters širdimi nesaugus kūdikis, jei nesiskaitoma su vaikų teise turėti tėvus, jei jaunuoliai nežino, kam gyvena, ir savo laimės troškulį malšina seksu, alkoholiu ar narkotikais, jei irsta šeimos ir seniems tėvams nebegrąžinama dėkingumo skola, tai, mūsų giliu įsitikinimu, dėl to kaltos ir moterys neatlikusios savųjų motinos pareigų tiesiogine ar netiesiogine prasme.

Antra vertus, moterys gali daug padaryti, kad pasitaisytų šiandieninė moralinė ir dorovinė situacija. Tik reikia joms šio darbo imtis organizuotai, sutelktomis jėgomis, pasirenkant praktiškai išbandytą žmogaus ugdymo doktriną ir numačius veiklos gaires pagal idealiausią pasaulio gerinimo pavyzdį.

Norėtume ar nenorėtume, bet dabar nežinoma kita institucija, kuri turėtų tokią tūkstantmečiais išbandytą žmogaus auklėjimo doktriną kaip Katalikų Bažnyčia su dešimt Dievo įsakymų ir Meilės įstatymu. Ji atskleidžia ir moters tikrąją vertę, parodydama jos idealą švenčiausios Motinos Marijos asmeniu.

Todėl mes, Lietuvos katalikės, ryžtamės kurti katalikišką moterų sambūrį „Caritas" (iš pradžių turintį sąjūdžio pobūdį), kuris sieks Evangelijos dvasia gaivinti tikrąjį žmoniškumą, skatins moters-motinos veiklą, ugdys visų žmonių solidarumą bei gailestingumą nelaimingiesiems ir klystantiems.

Kviečiame į šį sambūrį visas (katalikes ir ne katalikes) žmones mylinčias, doras moteris.

Vyrus prašome šį sambūrį remti, globoti ir padėti jo veiklai.

Sambūrio „Caritas" narių praktinė veikla apims įvairias žmonių auklėjimo ir labdaros sritis. Jos pirmiausia rūpinsis šeimos gyvenimo klausimais, visokiais būdais keldamos šeimų dorovingumą ir padėdamos šeimoms lemtingais gyvenimo momentais „Caritas" narės rūpinsis įvairiais jaunimo dorovinio auklėjimo klausimais, organizuos nelaimingų jaunuolių (seksomanų, alkoholikų, narkomanų ir kt.) gelbėjimą. Ypač jos rūpinsis našlaičiais. Lankys ligonius, ligonines, vaikų darželius, mokyklas internatus, vaikų ir senelių namus, skleisdamos ten gerumo, gailestingumo bei meilės nuotaikas. Ir pačios stengsis dirbti šiose įstaigose bei joms vadovauti.

Norėdamos plačiau paskleisti teisingumą ir gerumą, „Caritas" narės ruoš kursus ir paskaitas įvairiais socialinio teisingumo, nelaimingųjų globos, moralės, meilės darbų ir kitais klausimais. Be to, jos pasiryžusios spaudoje kelti konkrečius moterų gyvenimo ir veiklos klausimus, pasisakyti apie motiniško pareigingumo ir gailestingosios meilės ugdymą, informuoti apie savo padalinių ir kitų kraštų moterų veiklą.

„Caritas" narės stengsis atsiliepti į visus žmogaus gyvenime iškylančius sunkumus, reikalingus motiniškos pagalbos ir paramos.

Darbo barai platūs. Jie laukia darbininkių!

Svarbu yra atstatyti sugriautus kultūros paminklus, bet dar svarbiau — skubiai gelbėti didžiausią vertybę — žmogų.

Į sambūrį kviečiamos burtis visos moterys: jaunos, subrendusios ir pagyvenusios, besimokančios, dirbančios ir pensininkės. Jaunos stengsis pasirengti artimo meilės darbams, subrendusios pagal sugebėjimus ir reikalą uoliai darbuosis visose žmonių auklėjimo ir labdaros srityse, pagyvenusios, mažiau pajėgios, dalysis savo veiklos patirtimi ir aukomis rems „Caritas" veiklą.

Taigi sambūriui darbuotis ir aukotis Žmogui nėra jokių apribojimų, išskyrus reikalavimą būti dora ir gerbti kiekvieno žmogaus (įskaitant ir negimusių kūdikių) prigimtines teises.

Kurioj nors vietoj susibūrus naujai „Caritas" grupei, reikia tuojau planuoti konkrečius darbus, atsižvelgiant į vietos sąlygas, ir apie grupės sudėtį, planus bei pasiūlymus pranešti sambūrio iniciatyvinei grupei šiuo adresu: **233000 Kaunas C, Vilniaus 4-11a, „Caritas", tel. 22-18-69.** Šiuo adresu galima gauti platesnę informaciją apie sambūrio „Caritas" organizavimąsi ir veiklą.

Sambūrio „Caritas" iniciatyvinė grupė: **Stasė Belickienė,** gydytoja (Birštonas, Draugystės 12 – 27); **Ona Gratkauskienė,** lituanistė pedagogė (Vilnius, Giedrio 3/1 – 15); **Eugenija Marazaitė,** ekonomistė (Panevėžys, Statybininkų 13 – 25); **Emilija Montvilienė,** gydytoja (Kapsukas, Majakovskio 43); **Albina Pajarskaitė,** geografė (Kaunas, Raudonosios Armijos 287a – 44); **Jadvyga Stanelytė,** filologė (Kaunas, TSRS 50-mečio 65 – 95); **Regina Šalnaitė,** inžinierė (Kaunas, TSRS 50-mečio 64 – 61); **Ona Valatkaitė,** medicinos sesuo (Birštonas, Vilniaus 12 – 32).

PRENUMERATORĖM:

Norinčias atgauti už 1989 ir kitų metų į priekį sumokėtą prenumeratą, prašom pranešti ,,Moters'' žurnalo administracijai.

Būtų gerai, kad visos nesumokėjusios prenumeratų už 1987 ir 1988 metus (o jų yra apie 360!), sumokėtų skolas!

Dėkojame visom prenumeratorėm ir aukotojom, o ypač visom tom gerom moterim, kurios visada tvarkingai ir laiku sumokėdavo prenumeratą.

Tik Jūsų dėka žurnalas išsilaikė 33 metus!

Administracija

,,Moters'' Nr. 5-6 yra padidintas

AUKOS:

500 dol. — D. Danienė, Ottawa, Ont. — mirusios motinos atminimui.

100 dol. — K. L. K. Mot. D-jos Delhi skyrius.

20 dol. — J. Valienė — Valys, Woodstock, Conn.; V. Sirusienė, Garrison, N.Y.; M. Šimkienė, Surfside, Fl.

15 dol. — E. Jurevičiūtė, Linden, N.J.

10 dol. — L. Balten, Huntilgton Valey, Pa.; V. Gudienė, Chicago, Ill.; S. Kalinauskienė, Philadelphia, Pa.

9 dol. — M. Spence, Dunedin, N. Zealand.

5 dol. — L. Stepaitienė, Arlington Hts., Ill.; E. Gudienė, Wasaga Beach, Ont.; K. Jauneikienė, Otterville, Ont.; M. Besasparienė, Islington, Ont.; M. Pranaitienė, Etobicoke, Ont.; M. Stanaitytė, Racine, Wisc.; O. Ziminskienė, Winnipeg, Mn.; V. Šližienė, Derby, Anglia.; A. Puterienė, Toronto, Ont.; V. Janukaitienė, Detroit, Mich.; Z. Pupienė, St. Pete. Beach, Fl.; B. Stravinskienė, Brockfield, Ill.; Dr. A. Lukienė, Toronto, Ont.; E. Nemickienė, Highland, Ind.; E. Skladaitienė, Philadelphia, Pa.; A. Musteikienė, Buffalo, N.Y.

2 dol. — A. Katelienė, Chicago, Ill.; M. Raugienė, Delran, N.J.

200 dol. — K.L.K.M. skyrius Montrealyje.

25 dol. — L.M. Fed. Klubas, New York; A. Šimutienė, E. Rockway, N.Y.; B. Petrušaitienė, Kimberley, Ont.

20 dol. — B. Čižikienė, Chicago, Ill.; Adelaides L.K.M.D-jos Valdyba; dr. A. Šidlauskaitė, Carp, Ont.

15 dol. — O. Šimkienė, Willow Springs, Ill.; B. Gylienė, Olympia, Wa.; S. Rutkauskienė, Lakewood, Oh.

10 dol. — I. Naujalienė, Cicero, Ill.; H. Bagdonienė, Oak Lawn, Ill; dr. A. Janačienė, Yonkers, N.Y.;

5 dol. — M. Kvedarienė, Hamilton, Ont.; V. Mikelėnienė, Etobicoke, Ont.; V. Dalindienė, Toronto, Ont.; M. Zubrickienė, Weston, Ont.; E. Vyšniauskienė, La Salette, Ont.; J. Milerienė, Toronto, Ont.; K. Povilionienė, Richmond, Ont.; R. Urbonienė, Montreal, Que.; S. Medelienė, Oshawa, Ont.; T. Andrukaitienė, Hamilton, Ont.; dr. G. Matas, Independence, Oh.; T. Beržinienė, Cicero, Ill.; G. Kazlauskas, Stanford, Conn.; V. Damašienė, E. Chicago, Ind.; B. Liaudanskienė, Marina del Ray, Ca.; R. Duoba, Boca Raton, Fl.; B. Tompauskienė, Los Angeles, Ca.; A. Čaplėnienė, Madison, Wisc.; J. Černiauskienė, Duluth, Minn.; T. Žebertavičienė, St. Petersburg, Fl.

2 dol. — K. Sadauskienė, Hot Springs, Ark.; L. Jankauskienė, St. Pete. Beach, Fl.; T. Gleveckienė, Chicago, Ill.; S. Plenienė, Oak Lawn, Ill.; E. Barisienė, Windsor, Ont.; M. Žemaitienė, Derby, Anglija.

GARBĖS PRENUMERATOS:

J. Agurkienė, Omaha (2m); R. Ardienė, Fairview, Pa.; I. Adomavičienė, Scarborough, Ont. (2m); A. Adomėnienė, La Crescenta, Ca.; H. Bagdonienė, Oak Lawn, Ill.; M. Borusienė, Hamilton, Ont.; A. Biliūnienė, Lake Park, Fl. (2m); E. Bieldevičienė, Brockton, Ma; T. Beržinienė, Cicero, Ill.; J. Butkiene, London, Ont. (2m); B. Čižikienė, Chicago, Ill. (2m); M. Česnienė, Worcester, Ma.; E. Čiakienė, E. Chicago, Ill.; J. Černiauskienė, Duluth, Mins.; P. Dubauskienė, Woodhaven, N.Y.; L. Daunienė, Toronto, Ont. (3m); O. Damienė, Naperville, Ill.; V. Dlugauskienė, New Britain, Co. (2m); Z. Deveikienė, Chicago, Ill.; P. Dubauskienė, Woodhaven, N.Y.; V. Dalindienė, Toronto, Ont.; F. Galdikienė, Los Angeles, Ca.; A. Grigelienė, St. Leonard, Que.; M. Gurenienė, Hayward, Wisc. (2m); B. Gylienė, Olympia, Wa.; M. Genčienė, Toronto, Ont.; M. Gorauskienė, Brazilija; V. Grybienė, Toronto, Ont.; K. Garbauskienė, Great Neck, N.Y. (2m); S. Gricienė, Santa Monica, Ca. (2m); P. Heningienė, Detroit, Mich.; E. Jodinskienė, Detroit, Mich.; A. Jonynienė, Meriden, Co. (2m); dr. A. Janačienė, Yonkers, N.Y.; A. Januškienė, Milton, Ma. (2m); B. Juozapavičienė, St. Pete. Beach, Fl. (2m); T. Kavaliauskienė, Redford, Mich.; I. Kriaučeliūnienė, Lockport, Ill. (2m); V. Kleivienė, St. Petersburg, Fl.; O. Karaliūnienė, Hamilton, Ont.; V. Kuzavinienė, Los Angeles, Ca.; L. Kikiliene, Kenosha, Wisc. (2m); G. Kuchalskienė, Toronto, Ont. (2m); B. Liaudanskienė, Marina del Ray, Ca.; A. Ledienė, Toronto, Ont.; E. Liaugaudienė, Parsippany, N.J. (2m); M. Marcinkienė, Chicago, Ill.; D. Mackialienė, St. Petersburg, Fl.; dr. S. Matas, Independence, Oh.; S. Matulevičienė, Toronto, Ont.; dr. V. Nemickas, Chicago, Ill.; O. Norvilienė, Chicago, Ill.; R. Pleinienė, Hamilton, Ont. (2m); H. Petniūnienė, Richmond Hill, N.Y. (2m); O. Pakalkienė, Waterbury, Co.; G. Palionienė, Middleton, Wisc.; S. Petruliene, Toronto, Ont.; B. Petrušaitienė, Kimberley, Ont. (2m); Z. Rajackienė, Waterford, Co.; K. Rugienė, Toronto, Ont.; O. Ročiūnienė, Independence, Oh.; O. Rukštelienė, Farmington Hills. Mich.; E. Račkauskienė, Dorchester, Ma.; S. Rutkauskienė, Lakewood, Oh.; A. Rutkauskienė, Winnipeg, Man. (2m); dr. A. Šidlauskaitė, Carp, Ont. (2m); A. Shugdinienė, Edmonton, Alb.; P. Staniškienė Baltimore, Md; E. Švegždienė, Toronto, Ont. (2m); M. Stonkevičienė, Leederville, Austr. (2m); A. Šaltienė, Phelpton, Ont.; E. Sakienė, Denver, Cl. (2m); O. Šimkienė, Willow Springs Ill.; K. Smilgienė, E. Chicago, Ind.; U. Šilėnienė, Salt Point, N.Y.; T. Sekoninė, Wasaga Beach, Ont. (2m); E. Sakavičienė, Hamilton, Ont. (2m); S. Sakalienė, Toronto, Ont.; S. Sakienė, Toronto, Ont.; V. Tuminienė, Los Angeles, Ca. (2m); S. Tamašauskienė, Waukegan, Ill. (2m); P. Tamošiūnienė, Cicero, Ill. (3m); B. Tompauskienė, Los Angeles, Ca.; G. Trečiokienė, Union, N.J.; B. Tarutienė, Willowick, Oh. (2m); S. Tauterienė, St. Catherines, Ont.; Tėvai Jėzuitai, Montreal, Que. (2m); O. Vindašienė, Saratoga, Ca.; S. Vaškienė, St. Pete. Beach, Fl.; M. Vinkšnaitis, Brazilija.; M. Vaičjurgienė, Dorchester, Ma.; G. Vyšniauskienė, Mississauga, Ont. (2m); M. Vaikienė, Belleville, Ill. (2m); dr. D. Vitkus, Palos Hts, Ill. (2m); C. Versekaitienė, Brooks, Alb.; K. Žutautienė, Toronto, Ont.; M. Žemaitienė, Derby, Anglija (2m); S. Zimnickienė, Toronto, Ont. (2m); T. Žebertavičienė, St. Petersburg, Fl. (3m); A. Žilienė, Etobicoke, Ont.

KLKMD-jos centro valdybos pirm. dr. O. Gustainienė.

MIELOS SKAITYTOJOS

,,MOTERS'' žurnalas, pradėtas leisti 1955 m. Toronte, Kanadoje, susilaukė gražaus atgarsio išeivijos lietuvių moterų tarpe. Žurnale atsispindėjo lietuvės moters kūrybinio, visuomeninio, religinio ir moralinio gyvenimo aspektai bei jos kasdieniniai rūpesčiai. Žurnalo redagavimas ir administravimas visuomet rėmėsi pasišventusių ir savo laiką aukojančių darbuotojų pastangomis.

Pirmaisiais dešimtmečiais žurnalas medžiagos — strapsnių nestokojo. Tačiau, metams bėgant, vis didesniam ir didesniam skaičiui bendradarbių apleidžiant šį pasaulį, o kitoms dėl metų naštos ar susilpnėjusios sveikatos nebegalinčioms padėti, žurnalo leidimo darbas vis sunkėjo. Deja, iš jaunesniosios kartos pagalbos nesulaukta. Tai išeivijos likimo tragika! Daugumos jaunesniosios kartos lietuvių moterų nusiteikimai ir jų interesai rikiuojasi skirtinga, savita linkme. Jų ,,MOTERS'' žurnalas nepasiekia, o vyresniųjų skaitytojų eilės retėja.

Palaipsniui mažėjo redakcijos darbuotojų bei žurnalo bendradarbių gretos. Iš to kilo ir visos kitos išeivijos periodinės spaudos leidimą sunkinančios aplinkybės. Dėl susidėjusio per didelio darbo krūvio, ,,Moters'' žurnalo redaktorė Nora Kulpavičenė iš pareigų pasitraukė.

Žurnalo leidėjos sukvietė pajėgių, lietuviškąją spauda besisielojančių, jaunesnės kartos profesionalių pasitarimą. Buvo nagrinėjama ir diskutuojama galimybė žurnalą ir toliau leisti su jaunesniųjų pagalba ir ateityje šį darbą joms perleisti. Išsiaiškinus visas problemas, visas galimybes ir sunkumus, paaiškėjo, kad tolimesnis žurnalo leidimas yra neįmanomas.

Su apgailestavimu ir širdgėla pranešame, kad ŠIS ,,MOTERS'' ŽURNALO NUMERIS YRA PASKUTINIS.

Neabejojam, kad dar daugelis skaitytojų pasiges žurnalo, kad pajus spragą mūsų išeivijos gyvenimo tekmėje.

Apvaizdos keliai mums yra nežinomi. Pastarieji įvykiai Lietuvoje mums teikia vilčių. Lietuvių kalbos pripažinimas oficialiąja kalba, didesnė spaudos laisvė, religijos varžtų atleidimas gali sudaryti sąlygas ,,Moters'' žurnalui, tokiam kaip jis buvo leidžiamas nepriklausomoje Lietuvoje ir koks jis buvo leidžiamas Kanadoje, grįžti į Lietuvą.

,,Moters'' žurnalo leidėjos nuoširdžiai dėkoja redaktorei Norai Kulpavičienei, kuri dirbo žurnalui 30 metų ir paskutiniuosius 20 metų buvo atsakinga redaktorė. Padėka — administratorei Laimai Senkevičienei, korektorei Zitai Didžbalienei, skyriaus vedėjai L. Murauskienei, ekspeditorei Reginai Stabačinskienei ir visoms bendradarbėms.

Ačiū visoms skaitytojoms už moralinę ir materialinę paramą.

,,Moters'' žurnalas visada liks reikšmingu lietuvės moters įnašu išeivijos kultūrinėje veikloje.

LEIDĖJOS

Ištrauka iš Kanados Lietuvių katalikių Moterų D-jos atstovių suvažiavimo, įvykusio 1955 m. balandžio 30 ir gegužės 1 d.d. Motrealyje, darbo posėdžių protokolo.

... Pranešimas spaudos klausimu

St. Prapuolenytė padarė pranešimą moterų spaudos klausimu. Nupasakojo reikalingumą moterims turėti nors vieną laikraštį, bet kartu numatyta ir visi sunkumai, ypač piniginiai. Iškelta mintis pradėti leisti neperiodinį žurnalą. Po kelių pasisakymų ir diskusijų vienbalsiai nutarta pradėti leisti neperiodinį žurnalą ,,Moteris'' ir dar šiais metais išleisti bent vieną numerį. Redaguoti vienbalsiai pakviesta S. Prapuolenytė...

...Dar pasisakyta dėl žurnalo leidimo ir jo turinio. Vienos atstovės pageidavo, kad — būtų lengvo turinio; kitos norėjo sulaukti rimtą kultūrinį žurnalą, kuris tiktų ir akademikėm, ir mažesnio išsilavinimo moterim...

Pasirašė sekretorė M. Gaputytė

Žurnalo ,,Moteris'' jubiliejaus minėjimas 1970 m. Toronte — 50 metų išleidimo pradžios Lietuvoje ir 15 metų — Kanadoje; kalba c.v. pirm. dr. O. Gustainienė.

ŽURNALO ,,MOTERIS'' EIGA NUO 1955 IKI 1988 METŲ

Žurnalas Kanadoje buvo pradėtas leisti 1955 metų gale — 4 metiniai numeriai; nuo 1962 — 5 ir nuo 1963 — 6 metiniai numeriai;

REDAKTORĖS:

1955-1957
Stasė Prapuolenytė

1957-1964
Izabelė Matusevičiūtė

1965-1967
Redakcinė Komisija

1967-1970
Zuzana Daugvainienė
ir Nora Kulpavičienė

1970-1988
Nora Kulpavičienė

* * *

ADMINISTRATORĖS:

1955-1956
Kazimiera Juozapavičienė

1956-1986
Bronė Pabedinskienė

1986-1988
Laima Senkevičienė

MENINIS APIPAVIDALINIMAS IR ŽURNALO LAUŽYMAS:

1962-1988
Nora Kulpavičienė

VIRŠELIO PIEŠINIAI IR VINJETĖS

1955-1957
Halina Žmuidzinienė

1957-1988
Nora Kulpavičienė

LITUANISTĖS

1970-1976
Zuzana Daugvainienė

1977-1985
Sofija Girdauskienė

KOREKTORĖS:

1962-1970
Zuzana Daugvainienė

1970-1988
Zita Didžbalienė

SKYRIUS VEDĖ:

MADOS:

1961-1983
Irena Kairienė

BUTO ĮRENGIMAS:

1965-1973
Aldona Šarūnienė-Yčienė

ŠEIMININKIŲ KAMPELIS:

1956-1963
Bronė Pabedinskienė
1963-1965
Aldona Rusinienė
1965-1966
A. Mikšienė
1967-1988
Loreta Murauskienė

EKSPEDITORĖS:
Draugijos talkininkės:
A. Kuolienė, B. Alksnienė ir kitos

1982-1988
Regina Stabačinskienė

1982 m. ,,moterietės'' iš K. L. Murauskienė, N. Kulpavičienė, B. Pabedinskienė, Z. Didžbalienė.

,,Moters'' bendradarbės 1970 m. iš k.: Z. Didžbalienė, L. Murauskienė, Z. Daugvainienė; (antroje eilėje) — E. Krikščiūnienė, I. Kairienė, A. Šarūnienė, red. N. Kulpavičienė, adm. B. Pabedinskienė.

Sofija Girdauskienė — Vilkauja

Zita Didžbalienė

Ilgiausiai dirbusios redakcijoje ir administracijoje Zuzana Daugvainienė, Nora Kulpavičienė, Bronė Pabedinskienė.

PABAIGAI

Užverčiant paskutinį ,,Moters'' puslapį, be didelių įžangų bei išvedžiojimų, žurnalo pabaigą galima apibūdinti keliais žodžiais. Nebėra norinčių dirbti. Pavargom, nustojom ryštingumo, pritrūkom energijos, aptingom? O gal atbuko mūsų jausmai išeiviškoje kasdienybėje? Tik dar malonūs suėjimai bei pasižmonėjimai sutraukia būrius pramogų ieškotojų. Kiek išminties, kiek padrąsinančių kalbų čia galima išgirsti, kiek — patarimų išklausyti. Spaudos darbe vien tik gražių žodžių neužtenka, — reikia sugebančių ir norinčių dirbti žmonių, bet jų gretos išeivijoje silpnėja. Prie geriausių norų to silpnėjimo nei patarimais, nei skambiom prakalbom mes sustabdyti nepajėgsime. Keičiasi laikai, keičiasi ir mūsų galvosena. Už keliolikos metų išeivijos periodinė spauda savo kokybe ir kiekybe nebebus tokia, kokia ji yra šiandien. Stovime ant slenksčio didelių ir reikšmingų permainų. Tikėkime, kad tos permainos atneš mums viltingesnį rytojų. Dėkoju visoms bendradarbėms ir visiems bendradarbiams, kurie prisidėjo prie ,,Moters'' žurnalo, išeivijos moterų atspindžio, 33 metų gyvavimo!

NORA KULPAVIČIENĖ
,,Moters'' žurnalo redaktorė